

המדור הביבליוגרפי

הרב מאיר וונדר

מפתח מוער

למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת
ובכתבי עת תורניים בשנת תשע"ט

רשימה קודמת:

אסיא קי"ג-קי"ד (כרך כ"ט, חוב' א-ב), אייר תשע"ט, עמ' 160-195

תוכן הפרקים

37-1	א. תפילין, תפילה, ברכות
81-38	ב. שבת
119-82	ג. מועדים
164-120	ד. איסור וטהרה
188-165	ה. נדרים, מילה
233-189	ו. רפואה, השתלות
288-234	ז. נשים, הפריות
305-289	ח. נזיקין, הפלות

ברכת מערכת אסיא

מפתח זה הוא המפתח האחרון שהוכן ע"י הרב מאיר וונדר שליט"א.
הרב וונדר פרש לגמלאות בגילו המופלג – עד מאה ועשרים, והפסיק להכין את מפתחותיו המוארים.
המערכת מודה מאד לרב וונדר על עבודתו המסורה מזה עשרות שנים, ומאחלת שיתקיים בו:

"עוד ינבון בשיבה דשנים ורעננים יהיו. להגיד כי ישר ה'..."

(תהילים צב, טו)

רשימת הספרים וכתבי העת

הרב אברהם יונה שורץ, וינא	1. אבני ברזל ג
הרב מרדכי בלינוב, צרפת	1. אגרות מרדכי א
הרב אלחנן נפתלי פרינץ, בית שמש	1. אבני דרך יג
מפיצי אור השבת, ניו יורק	2. אור השבת
מכון אור ישראל, מאנסי	3. אור ישראל עז, עח
ישיבת כסא רחמים, בני ברק	4. אור תורה
מכון התורה והארץ, שבי דרום	5. אמונת עתיך
מכון שלזינגר שליד שערי צדק, ירושלים	6. אסיא
הרב יצחק מג'לד, בגדד	7. אקים את יצחק ב
הרב חיים שלום סגל, בני ברק	8. בירווי חיים ד
מוסדות קרלין סטולין, ירושלים	9. בית אהרן וישראל
לזכר ר' הלל טוטיאן, ירושלים	10. בית הלל נא, נב
המרכז למורשת מרן, ירושלים	11. בית יוסף מר
הרב אלעזר שטרן, אשדוד	12. ברכת אלעזר
הרב בניציון כהן, נתיבות	13. בשובך לציון
תלמידי וחסידיו סטמאר, ברוקלין	14. גינת ורדים
הרב אפרים יצחק איזק, סרסל בצרפת	15. דברי אפרים א
הרב בניהו דיין, ירושלים	16. דברי בניהו כט, ל
הרב חנניה פרץ, ביתר עילית	17. דברי חפץ א
הרב יקותיאל זאב גראוס, ברוקלין	18. הברי והשמא א-ד
הרב יעקב אמסל, מונסי	19. המאור
מכון המדריך להוראה, שיכון סקווירא	20. המדריך להוראה א, ג
הרב יצחק מאזוז, ירושלים	21. ויזרע יצחק ב
הרב חיים יוסף דוד וייס, אנטוורפן	22. ויען דוד ח-י
הרב יוסף גרינוולד, פאפא וברוקלין	23. ויען יוסף ו
הרב אלטר יוסף צבי סופר, קרית יואל מונרו	24. וישב יוסף
הרב יצחק וייס, ירושלים	25. זיקי אור
הרב יעקב אפשטיין, שומריה	26. חבל נחלתו כ, כא
הרב יוסף פלבני, ירושלים	27. חמדת יוסף ח
הרב יוסף בנימין וזנר, לונדון-בני ברק	28. ידות הלוי א-ג
הרב דוד אהרוני, ביתר עילית	29. ידי אהרן א-ג
הרב יוסף פרץ, בני ברק	30. יוסף לקח א, ב
הרב ישראל משה פריד, לייקווד	31. ים שמחה א
מכון ישורון, ניו יורק-ירושלים	32. ישורון מ
הרב יצחק שמואל שכטר, נתניה	33. ישיב יצחק מג

- מכון גם אני אודך, בני ברק
הוצאת מוריה, ירושלים
הרב יוסף משאש, מרוקו-חיפה
הרב אברהם חפוטא, פתח תקוה
הרב יחיה טובול, ליאון בצרפת
הרב יחיאל טויבר, מונסי
הרב שלום זכריהו, בני ברק
הרב צבי יהודה בן יעקב, בני ברק
הרב שלום ברנדר, בני ברק
הרב פנחס ליבוש פדווא, אמשטרדם וקרית גת
כולל על שם הרב יעקב לנדא, בני ברק
הרב ישראל מאיר מזרחי, ירושלים
תלמידי וחסידיו באבוב, ברוקלין
אגודת ישראל באירופה, לונדון
הרב נפתלי ישראל גרוס, ירושלים
מוסדות תפארת וגדולה, ירושלים
המכון לחקר המשפט העברי, ירושלים
הרב שמואל אליעזר שטרן, בני ברק
מכון משנת הרמב"ם, קרית אונו
מכון צומת, אלון שבות
הרב משה שטרנבוך, ירושלים
34. מה טובו אהליך יעקב א
35. מוריה
36. מים חיים א-ה
37. מענה לשון ב-ד
38. מראות ישרים א
39. משיב בהלכה חו"מ א-ב
40. משיב שלום א
41. משפטיך ליעקב י
42. עבודת הכהן
43. פלאות עדותיך א-ב
44. פעמי יעקב
45. פרי הארץ ג
46. קובץ עץ חיים כו, כט-לא
47. קול התורה פז, פח
48. שארית אברהם ב
49. שם משמעון ג
50. שנתון המשפט העברי כט
51. שערי הוראה
52. שערי צדק יט
53. תחומין לח
54. תשובות והנהגות ז

מפתח השמות

- אברהם, ר' אברהם סופר 12א
אברהם, ר' נחום 12, 160
אברז'ל, ר' אליהו 290
אדרי, דוד 57
אהרון, ר' אוהד 219א
אהרוני, ר' דוד 264
אוברלנדר, ר' גדליה 149
אויסטרליץ, ר' אלכסנדר 227
אוירבך, ר' שלמה זלמן 69
אונגר, ר' חיים אהרן 260
אורליאן, ר' מאיר 12א, 68א
אושניסקי, ר' יצחק צבי 286
- איזק, ר' אפרים יצחק 36, 47, 54, 90,
135, 221, 233, 295
איזנבך, ר' יעקב 98
איזנברגר, ר' יוסף ישראל 108, 158
אלחדד, ר' מסעוד 290
אלישיוב, ר' משה 37
אלישיב, ר' יוסף שלום 10, 211, 215,
255, 259
אמסל, ר' יעקב 278
אפשטיין, ר' יעקב 115, 139, 150, 299
אפשטיין, ר' פנחס 69
אריאל, חדוה 272
אריאל, ר' יעקב 174, 234
אריאל, ר' עזריאל 272

דרור, ר' צבי יהודה 174	בורשטיין, ר' מנחם 144, 236, 245, 250,
דרור, ר' שמעון 186, 257	296, 268
הבר, ר' אברהם ישעיהו 219	בייעס, ר' יצחק יעקב 88
הכהן, ר' רא"ם 53, 58, 67, 106	בלום, ר' משה אליעזר 149
הלברשטם, ר' חיים 161	בן הרוש, שרון 57
הלפרין, ר' לוי יצחק 225	בן יעקב, ר' צבי יהודה 283
הלפרין, ר' מרדכי 36א, 39א, 142,	בן יצחק, ר' שמעון 38
148א, 189, 193א, 195, 202, 203א,	בן סימון, ר' אליהו 281
219א, 248א, 260א, 290א	בנדיקט, דבורה 197
הנקין, ר' איתם 247	בנטל, ר' ירוחם אשר 200
ווזנר, ר' יוסף בנימין 5, 62, 95, 140,	בצירי, ר' עזרא 254, 290
155, 209, 228, 244, 298	בקשי דורון, ר' אליהו 245
ווזנר, ר' שמואל 62, 154, 218, 244	ברנדר, ר' שלום 7, 33, 146, 173
וולנוב, ר' מרדכי 127	ברקוביץ, ר' דב 272
וונדר, ר' מאיר 201	גבאי, ר' דן מיימון 151
ויינגוט, ר' חיים ישראל 196	גוטל, ר' נריה 32
וייס, ר' אשר 106, 202, 206	גוטשטיין, ר' חיים משה 224
וייס, ר' חיים יוסף דוד 8, 43, 46, 68,	גולדברג, ר' זלמן נחמיה 245
69, 71, 74, 99, 111, 137, 148, 159,	גולדמן, ר' גבריאל 250, 268, 296
170, 177, 180, 205, 207, 208, 231,	גולדפרב, ר' אריאל 219
242, 263, 277, 291	גומבו, ר' אשר 48
וייס, ר' יצחק 75, 235, 237, 255, 302	גליק, ר' בן ציון 3
וייסינגר, ר' יהושע 152, 162א, 214,	גראוס, ר' יקותיאל זאב 29, 194
270	גרבוז, ר' שמעון ברוך 251
וינר, ר' יהונתן 28	גרוס, ר' נפתלי ישראל 35, 55, 64, 78,
ולדנברג, ר' אליעזר יהודה 192, 269	136
ולדנברג, ר' גרשון חנוך 143, 175	גרוס, ר' קלונימוס זאב 103
ולדנברג, ר' שמחה בונם 178	גרינולד, ר' יהושע 267
זילברשטיין, ר' יצחק 34, 61, 65, 215,	גרינולד, ר' יוסף 171, 226, 238, 258,
219, 299	261, 273, 282
זכריהו, ר' שלום 76	גשטטנר, ר' נתן 244
חזון איש 211	דביר, ר' הראל 134
חלמיש, ר' יוסף יצחק 110	דייטש, ר' מתתיהו 70
חפוטא, ר' אברהם 2, 10, 27, 83, 123,	דיין, ר' בניהו 11, 39, 129, 169
163, 216, 240, 274, 300	דיכובסקי, ר' שלמה 245
טובול, ר' יחיה 9, 162	דישון, יהודית 191
טוויג, ר' אליעזר 49א, 59א	דנינו, ר' שלמה 225
טויבר, ר' יחיאל 167, 294	
טירנויאר, ר' ישראל פנחס 202	
טרגר, ר' יחיאל מיכל 110, 220	

- יגודה, ר' יוסף 256
 יוסף, ר' יעקב 223
 יוסף, ר' יצחק 284, 281, 245
 יוסף, ר' עובדיה 225
 כהן, ר' בנציון 26
 כהן, ר' יצחק 253
 כהן, עדי 204
 כץ, ר' אברהם זאב 176
 כץ, ר' אריה 149א, 156, 184, 245, 246, 254, 248
 כ"ץ, ר' דניאל 190
 כ"ץ, ר' יצחק אייזיק 59
 כ"ץ, ר' מרדכי דב 30
 לאו, ר' דוד ברוך 85, 252
 לוי, ר' סיני 256
 לוריא, ר' מאיר 84
 ליברמן, ר' חיים ברכיה 105, 262
 ליטקה, ר' זאב 188
 לפקוביץ, ר' חנניה יום טוב ליפא 160
 לרנר, ר' אהרן 165
 מאזוז, ר' יצחק 305
 מבורך, ר' תומר 113, 276
 מג'לר, ר' יצחק 117
 מויאל, ר' יוסף 281
 מזרחי, ר' ישראל מאיר 122
 מרגלית, דוד 193
 משאש, ר' יוסף 6, 13, 16, 19, 21, 22, 24, 45, 51, 81, 86, 87, 120, 124, 125, 153, 179, 183, 232, 239, 265, 275, 304, 288, 279, 275
 נבנצל, ר' אביגדור 32, 65, 107
 נדלר, ר' אברהם מנדל 18
 נוניס ואיס, ר' יעקב 181
 נשר, ר' נחמיה 243
 סגל, ר' חיים שלום 40
 סופר, ר' אלטר יוסף צבי 1, 17, 52, 80, 100, 114, 285
 סימן טוב, ר' יוסף חי 271
 סמיאטיצקי, ר' יעקב יהושע 172
 סעיד, ר' שאול 66
 ספראי, ר' מיכאל 118
 סרן, טובה 60
 עיר-שי, רונית 269
 פדווא, ר' פנחס ליבוש 25, 44, 96, 138, 145, 230, 287
 פולק, ר' יצחק זקל 102
 פלבני, ר' אליהו 42
 פלבני, ר' יוסף 92
 פנחס, ר' שמואל 259
 פסין, ר' אהרן יהושע 49
 פריד, ר' ישראל משה 109, 133, 164, 280, 297
 פריד, ר' עמרם 82
 פרימר, דב 303
 פרימר, ר' זאב 65
 פרינץ, ר' אלחנן, נפתלי 20, 63, 107, 101, 119, 130, 212, 292
 פרל, בצלאל 213
 פרנקל, ר' מאיר 226א
 פרץ, ר' חנניה 23, 56, 147, 245, 254, 290
 פרץ, ר' יוסף 77, 89, 93, 132
 ר' צדוק הרופא 195
 צינר, ר' גבריאל 202, 203
 קאהן, ר' דוד 65
 קאופמן, מיכאל 199
 קופיאצקי, ר' איתן 185
 קליין, ר' דוד שלמה 97
 קליינמן, ר' עזריאל אשר 202
 קלפהולץ, ר' ישראל אשר 128
 קלשון, ר' עקיבא דוד 219
 קמיונסקי, ר' אברהם צבי 49
 קמנצקי, ר' שמואל 202
 קניבסקי, ר' חיים 255
 קנר, ר' מרדכי 116
 קרליץ, ר' נסים 73

שטיינמן, ר' אהרן יהודה ליב 259	רבינוביץ, ר' גמליאל 181
שטרן, ר' אלעזר 289, 112	רבינוביץ, ר' נחום אליעזר 106
שטרן, ר' שמואל אליעזר 104, 94, 72, 48	רבפוגל, משה 198
שטרנבוך, ר' משה 4, 41, 50, 168, 187,	רובין, ר' אברהם ישראל 131
266, 222, 202	רוזין, ר' ישכר דב 161
שטרנברג, ר' ראובן חיים 126	רוזנברג, ר' דב בריש 31
שכטר, ר' יצחק שמואל 14, 91, 141,	רוזנטל, ר' ישראל דב 256
241, 229, 182	רוט, ר' אליעזר 210, 293
שלוזינגר, ר' אליהו 107	רייזמן, ר' צבי 15, 79, 184, 211
שנדורפי, ר' בניהו 175	רייסקין, שלומי 121
שפיץ, ר' צבי 290	שורץ, ר' יחזקאל אהרן 73
שפרן, ר' יגאל 269	שטיינברג, ר' אברהם 192, 269
שקאני, ר' אשר 12א, 36א, 219א, 301	שטיינהויז, ר' יהודה 166
שריג, ישי 217	

מפתח הענינים

אבלות 193א; 233; אבן העזר 234; אבקה 54; אבר 64, 75, 211, 225; אוזן 162; אחות 38; 275; איטר 1-7, 93, 292; איפור 138, 139; אלצהיימר 11; אלרגיה 88; אמבולנס 61; אנדרווינגוס 83; אנורקסיה 113; אפילפסיה 20; אפיקומן 971 אצבע 24; אקמול 181; ארבע כוסות 94; אשך 257.

ביבליוגרפיה 201; ביטוח 294; ביצית 244, 248; בישול 56, 61; בישולי עכו"ם 132; בית השחי 135; בית חולים 43, 69, 70, 141, 205, 220, 223-226; בית כנסת 20, 21; בית מלון 43; בכור 90; בריאות 197-199, 212; ברכות 33-37, 110; ברכת הגומל 36א; ברכת המזון 10; ברכת התורה 14.

גבורת אנשים 282, 283; גבס 9, 161, 287; גוסס 221, 222, 232; גט 285-287; גידם 4; גירושין 284; גלולות 129; גרוזיה 38; גרות 186-188; גרפולוג 208.

דיאליזה 210; דיבור 17; דילול 235; דם 121, 124, 207, 255, 275; דנ"א 252, 253.

הגומל 27, 36, 37; הזרעה מלאכותית 157-159, 180, 238-240; היפנוזה 15; הסיבה 93; הפלות 74, 182, 183, 207, 235, 237, 301-305; הפריה מלאכותית 228, 241-248, 266; הפרעות קשב 165; הצלה 68, 72, 207; הקאה 10, 95; הרדמה 14; הרזיה 297; הריון 63, 179; קרינה בעת טיסה בהריון 290א; השתלות 211; התעמלות 79, 133; התקן מירנה 148א; התקן שבת 59א.

זולין 225; וידוי 42, 214; ויטמינים 126, 128; וסת 145, 146, 149, 151.

זירוז לידה 169; זקנים 91, 166, 167; זרע 158, 159, 237, 249, 266.

חדירה 281; חדר מיון 65; חובש 60; חולים 41, 62, 205; חולי נפש 260א; חושן משפט 234; חייטים 87, 88; חיסון נגד פפילומה 203א; חלב 54, 55; חליצה 288; חנוכה 117; חניטה 332; חצבת 202, 203, 216; חרש 49, 50, 87, 279.

טבילה 51, 160-164; טיפולי פוריות לחולי נפש 260א; טלפון נייד בשבת 68א; טריפות 124.

יבום 288; יד 1; יולדת 30, 36, 37, 54, 66, 67, 90; יום טוב 86, 99-102, 176; יום כיפור 41, 83, 96, 107-115; יחוד 273, 274; ימין 6, 7.

כדורים 52, 54, 83, 148, 149, 182, 277; כהנים 219א-226, 251; כולל 295; כונן 59; כיבוד אב 168; כלב 124; כליות 114, 217-219, 278; כסא גלגלים 28, 44; כרות שפכה 258-260; כשרות 125-130; כתובה 279; כתובת קעקע 137-139, 232; כתם 148, 148א.

לייזר 171; ליל הסדר 91-97.

מבולבל בהנחת תפילין 12א; מגילה 118, 119; מגע 276; מרפאה 290; מום 13, 26; מחלה מדבקת 299; מי שברך 41; מילה 170-179; מים 33; מינקת 101, 103-105; מיעיים 2; מיתרי הקול 18; מכנסים 14; מכשיר שמיעה 49, 50, 106; ממזר 241; מניעת הריון 267-261; מעוברת 96, 103-105, 116, 118, 232; מעלית 225; מצות 95-97; מציצה 179; מרק 122, 123; משותק 10; משחה 53, 54; משנת הבנין 142, 143, 175; משקפים 19, 35, 48-142, 100, 45.

נאמנות 251; נדה 130, 142-159, 263, 302; נועם אלימלך 137; נטילת ידיים 31, 32; נישואין 268; ניתוח קיסרי 90; ניתוחי מתים 71, 231, 232; נכה 32; נכרים 54, 56, 68-71, 177, 179, 186, 187, 267; נעדר 271; נעלים 1; נפל 230, 231; נשיאת כפים 23-26.

סוכרת 63; סולת 86; סומא 29, 81, 92, 117, 120; סוס 265; סופר 179, 292; סיגריות 21, 101; סירוס 257, 258, 265-267; סמים 215; ספירת העומר 98; ספר תורה 8; סרטן 250.

עדרות 160; עובר 156, 188, 227, 243, 303, 305; עור 121; עילג 19, 26; עינים 178, 232; עישון 87, 89, 92, 131; עליה לתורה 28-30.

פדין הבן 180-185, 279; פגיה 174, 200; פונדקאית 170, 245-248, 266; פיטם 116; פינוי פצוע 212; פיצויים 237; פיקוח נפש 58; פלסטי 296; פסח 82-97, 128; פעמון 52; פצוע דכא 256; פרוטזה 34; פרוסטטה 258; פריה ורביה 235, 236, 250.

צדיק 205; צהבת 171-173; צום גדליה 107; ציפור 123; ציפורן 77; צניעות 272; צער בעלי חיים 300; צפירה 73; צרעת 134.

קבורה 179, 228-23; קורסים 209; קטן 27, 37; קיבה 298; קידוש א, 115; קידוש לבנה 81; קידושין 279; קיטע 25, 179; קנסיולוגיה 140; קרינה בעת טיסה 290א.

ראש חודש 80; רופאים 23, 39, 61, 110, 119, 154, 154, 155, 191-195, 212, 213; רוק 183; רחם 144, 148, 150, 152, 184, 185; רטלין 107; רפואה 57, 61, 130, 189-215; רקמות 254.

שבת 19, 27, 38-79; שהחיינו 34, 35; שואל 293; שוטה 12, 153, 279, 282, 286, 288; שופר 106, 101; שחיטה 120; שחלות 255; שיוף 78; שינה 15; שינוי מין 269, 270;

שיניים 45, 51, 124, 163, 164; שיעול 123; שכירות 289; שליח 151; שליח ציבור 2; שם
האם 22, 40; שמאל 5, 9, 10; שמות 285; שערות 134-136; שתן 16.
תוכי 102; תותבות 86, 99; תחבושת 31, 45; תענית 280; תער 136; תפילה 16-20, 195;
תפילין 1-12א; תרומת איברים 216-219; תרומת ביצית 248א; תרופות 41, 76, 82-85,
112, 123, 125-130, 205, 210, 235, 291, 292; תרנגולת 122; תשעה באב 14, 105.

א. תפילין, תפילה, ברכות

1. איטר יד לענין קשירת מנעליו. הרב אלטר יוסף צבי סופר. שו"ת **וישב יוסף**, ח"א, סי' ב, עמ' ה-ח.
2. ינעל תחילה של ימין, ותיכף יקשור של ימין. -בסי' ז עמ' יח-כב פסק שאיטר שנשברה ידו השמאלית ולכן הורגל לכתוב גם בימינו, שיניח תפילין בשמאל ככל אדם.
3. איטר יד בתפילין. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ד, או"ח, סי' ו, עמ' ח-י. מכיון שכותב בימין-יניח בשמאל ככל אדם. -בסי' יב עמ' כד-כו השיב על חולה מייעים שעבר ניתוח ושמו לו שקית נקיה ומכוסה, שיכול להניח תפילין ולהתפלל. -בסי' כט עמ' סד מסתפק אם יכול להיות שליח ציבור או לכתוב סת"ם.
3. איטר יד בהנחת תפילין. הרב בן ציון גליק. **קובץ עץ חיים**, כט, תשע"ח, צ-צג. כשרגיל שרוב מעשיו בימין וכתובה ומעשים מיוחדים בשמאל, שיניח בידו הימנית.
4. איטר יד שמניח תפילין דרבנו תם. הרב משה שטרנבוך. שו"ת **תשובות והנהגות**, ח"ז, סי' ה, עמ' ח.
5. יניחם על שמאל שלו, ויחזור ויניחם על שמאל כל אדם. -בסי' ו עמ' ט-יב פסק לגידם בצד ימין שיניח על השמאל בלבד, ויכוין לפטור בברכת של ראש. דיני איטר יד או השולט בשתי ידיו בהנחת תפילין. הרב יוסף בנימין ווונר. **ידות הלוי**, ח"א, סי' ז, עמ' עו-פא.
6. פרטי ההלכות כיצד ינהג מי ששולט בשתי ידיו. -בסי' כ עמ' קלב-קלז דן במלאכת שבת ובשאר דיני התורה כשנעשית ביד שמאל.
7. איטר יד ורק כותב ביד ימינו. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' קכו, עמ' פד. יניח תפילין על היד שכנגדה.
8. הרגלת איטר לכתוב ביד ימין. הרב שלום ברנדר. **עבודת הכהן**, סי' ה, עמ' ד-ה. רצוי להרגילו לכתוב בימין כדי שיוכל להניח בשמאל כל אדם.
9. כתיבת אות בגמר ספר תורה על ידי מי ששולט בשתי ידיו. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"י, סי' קפז, עמ' קפה. יכול לכתוב אות, אבל לא אם הלך לערכאות.
10. חציצה בהנחת תפילין כשיש גבס ביד שמאל. הרב יחיה טובול. שו"ת **מראות ישרים**, ח"א, סי' א, עמ' א-ו. יניח על הקיבורת בשמאלו אף על הגבס, אבל יברך רק על של ראש.
11. מי שידו השמאלית משותקת. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ג, או"ח, סי' א-ב, עמ' א-ג.

- השגת הרב יוסף שלום אלישיב ומענה עליה. -בסי' לד עמ' נח-ס הורה שהמקיא לא יברך ברכת המזון, אלא אם כן שהה קצת או שנשאר כזית במיעיו.
11. חולה אלצהיימר בתפילין. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, חכ"ט, סי' ד, עמ' מד-נא. חולה אלצהיימר נחשב כשוטה ופטור מהנחת תפילין במיוחד כשלא ידוע אם הוא נקי, וכחן לא ישא את כפיו.
12. דיני שוטה ופתי במצוות ובקנינים. הרב נחום אברהם. **גינת ורדים**, כב, תשע"ד, ריב-ריט.
- בירור גרדי השוטה, וההבדל שבינו לפתי.
- 12א. הנחת תפילין לאדם שדעתו מבלבלת. הרב פרוף א"ס אברהם; הרב מאיר אורליאן; הרב אשר שקאני. **אמונת עתיך**, 123, ניסן תשע"ט, 33-35. אין חיוב להניח לו תפילין.
13. מדוע אין מברכים שלא עשני בעל מום. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"א, סי' ד, עמ' יב-טו. יש כמה טעמים מדוע חז"ל לא תיקנו ברכה כזו.
14. עשו לאחד ניתוח בהדרמה של הרבה שעות. הרב יצחק שמואל שכטר. שו"ת **ישיב יצחק**, חמ"ג, סי' א, עמ' לג-לח. כשהתעורר אינו צריך לברך ברכת התורה, וכן הורה הרבי מגור.
15. דיני ישן והיפנוזה בהלכה. הרב צבי רייזמן. **שערי הוראה**, יב, תש"ע, כב-לה. בירור אם הישן דינו כשוטה. אין לצרף למנין מי שבהיפנוזה.
16. תפילת חולה שהרופא עשה לו כיס לשתן. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' קל, עמ' פח. יכול להתפלל בבית הכנסת כשבגדיו נקיים ואין ריח רע.
17. חולה שקשה לו הדיבור. הרב אלטר יוסף צבי סופר. **וישב יוסף**, ח"א, סי' טו, עמ' מא-מד. תפילה וברכות ישמע מאחר ואפילו מאשתו, ויוצא מדין שומע כעונה. בקריאת שמע ישתדל להוציא את התיבות מפיו, ואפילו לא ישמע לאוזניו.
18. המחלים מטיפול במיתרי הקול. הרב אברהם מנדל נדלר. **מוריה**, תל-תלב, תשע"ט, רמב-רמו. יקיים את המצוות התלויות בדיבור בחיתוך שפתיים, ולא די בשתיקה או בעינים בלי להוציא מפיו.
19. עילג בשפתיו שאינו יכול לבטא את האותיות בומ"ף. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' צה, עמ' נח-נט. אל יהיה שליח ציבור כדי שלא ילעגו לו, אך לעצמו יתפלל כדרכו. -המנהג להקל לשאת משקפי שמש בשבת בשלשלת קבועה.
20. מניעת חולה אפילפסיה מהגעה לבית הכנסת. הרב אלחנן נפתלי פרינץ. **אבני דרך**, ח"ג, 88. יתפלל בביתו ביחידות כדי שאנשים לא יתבהלו בנפילתו.

21. סיגריות בבית הכנסת. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"א, סי' סה, עמ' ק.
מז' הדין מותר לעשן בבית הכנסת, אך אין לפרסם זאת שלא יאמרו שהגויים מקפידים על זה בבית תיפלתם.
22. הזכרת שם האם בברכה של רפואה. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"א, או"ח, סי' סא, עמ' צז-צח.
זה השתרכב ממנהג הגויים שנהגו כן בלחשיהם, והוא מנהג גרוע מאד.
23. ברכת כהנים ברופא שניתח חולה והרגו. הרב חנניה פרץ. **דברי חפץ**, ח"א, סי' יא, עמ' פג-פד.
לא נפסל מלשאת את כפיו, כי הטעות לא נבעה מרשלנות אלא בשוגג.
24. כהן שאצבעות ידיו עקומות ואינו יכול לעשות חלונות. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' מב, עמ' כד.
אין ענין החלונות מעכב, ויכול לשאת את כפיו כרגיל.
25. כהן שנקטעה רגלו ויושב בכסא גלגלים. הרב פנחס ליבוש פדווא. **פלאות ערותיך**, ח"א, סי' א, עמ' א-ד.
נחלקו הפוסקים אם עולה לדוכן, ועל כן העצה היא שיעלה עם כהן אחר שרק הוא יברך את הברכה.
26. נשיאת כפים לכהן בעל מום הדש בעירו. הרב בנימין כהן. שו"ת **בשוכן לציון**, סי' ד, עמ' טז-ל.
כשיש לו מום בידיו או ברגליו ודש בעירו יכול לשאת כפיו בברכה. -בסי' ה עמ' לא-נב דוחה את ההיתר לכהן עילג לשאת את כפיו אף שדש בעירו, אלא אם כן זהו מקום שכך הוא מבטאם.
27. קטן שהיה חולה והתרפא. הרב אברהם חפוטא. שו"ת **מענה לשון**, ח"ב, או"ח, סי' יז-כ, עמ' כא-כו.
ימתין ימים אחדים עד שיהיה בר מצוה ויברך. אב יברך על רפואת בנו בלי שם ומלכות. -בסי' לא עמ' מ-מה דן אם שבת הותרה בפיקוח נפש או דחוויה.
28. עליה לתורה של המרותק לכסא גלגלים. הרב יהונתן וינר. **מוריה**, תל-תלב, תשע"ט, רלד-רמא.
רבנים רבים הורו שיכול לעלות לתורה מיושב.
29. עלית סומא לתורה. הרב יקותיאל זאב גראוס. שו"ת **הברי והשמא**, ח"ג, סי' א, עמ' קפז-קצב.
לקט דעות הפוסקים אם יכול לעלות לתורה.
30. דיני עליה לתורה בשביל יולדת. הרב מרדכי דב כ"ץ. **גינת ורדים**, לה, תשע"ח, רא-רו.
מקורות לחיוב הבעל לעלות לתורה גם כשאשתו אינה שם.
31. היתה רטיה על מכתו. הרב דב בריש רוזנברג. **בית אהרן וישראל**, רד, תשע"ט, צז-קו.
דיון אם בנטילת ידים ישפוך מים מסביב, או שיעטוף אותה בפלסטיק, או שיטול רק את ידו השנייה, או שישמע את הברכה מאחר.
32. פטור מנטילת ידים לאדם בעל נכות קשה. הרב פרופ' נריה גוטל. **תחומין**, לח, 116-121.

- כשאינו יכול לאכול את הפת באמצעות כלי פטור מנטילת ידיים, והסכים לזה הרב אביגדור נבנצל.
33. ברכה על מים ששותים בקיץ כדעת הרופאים בגלל איבוד נוזלים. הרב שלום ברנדר. שו"ת **עבודת הכהן**, סי' לג סק"ג, עמ' נא-נג. זה נקרא לצמאו, ויש לברך עליהם.
34. ברכת שהחיינו על פרוטזה ברגל או שיניים תותבות. הרב יצחק זילברשטיין. **שערי הוראה**, כב, תשע"ח, כט-ל. יברך שהחיינו ולא הטוב והמיטיב, ומהראוי שיקח תחילה פרי חדש.
35. ברכת שהחיינו על משקפים חדשים. הרב נפתלי ישראל גרוס. **שארית אברהם**, ח"ב, סי' ב, עמ' מ-מט.
- איך לברך על המשקפים, אבל יוכל לפטור בבגד חדש אף אם לא חשוב כל כך.
36. יולדת שלא מתאפשר לה לברך הגומל בברית. הרב אפרים יצחק איזק. **דברי אפרים**, ח"א, סי' לא, עמ' מג. תברך בברית יצחק, או אחר המילה בפני עשרה מבני משפחתה.
- 36א. ברכת הגומל על ילוד שהיה מסוכן בלידתו וניצל. הרב אשר שקאני והרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיך**, 124 (תמוז תשע"ט), עמ' 22. מחלוקת אם אב מברך הגומל על הצלת בנו.
37. תשלומין לקטן ויולדת בברכת הגומל. הרב משה אלישיב. **שם משמעון**, ג, (תשע"ח), 215-221. קטן שלא הגיע למצוות, מנהג הספרדים שיכול לברך עד שלושה ימים. יולדת שהבריאה לגמרי, תברך אחרי שבעה ימים מלידתה.

ב. שבת

38. בריחה ממקום שמאלצים אותו לחלל שבת. הרב שמעון בן יצחק. **אור תורה**, תרכב, תשע"ט, תנב-תסה. כשהכריחו יהודי בגרוזיה לחלל שבת הורה לו הרב עמנואל שיברח ולא יחלל.
- 38א. הדרכה לאחות בתחילת עבודתה בבית החולים. הרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיך**, 124, (תמוז תשע"ט), עמ' 19-21. כתיבה בשבת, חתימה עם חותמת אישית, שימוש במחשב, טלפון, הזמנת בדיקות.
39. רופא שלא יוכל לאכול ביום סעודת שבת. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, חכ"ט, סי' כו, עמ' קע-קעה. אינו יכול לאכול שתי סעודות בליל שבת, ובשעת הדחק שיאכל כזית משבעת המינים.
- 39א. קידוש ולחם משנה לחולת סכרת. הרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיך** 121 תשרי תשע"ט, 15. יש חולי סכרת הפטורים מקידוש על היין אם לא יכולים לצאת יד"ח בקידוש של אחרים. ראוי להתכווין לצאת ידי חובת קידוש בתפילת עמידה.

40. הזכרת חולה על שם אמו. הרב חיים שלום סגל. **בירורי חיים**, ח"ד, סי' יב, עמ' קמה-קנה.
- ביאורים מדוע בתפילה על חולה מזכירים את שם האם, ובהזכרת נשמות את שם האב.
41. הזכרת חולה שאין בו סכנה במי שברך בשבת. הרב משה שטרנבוך. **תשובות והנהגות**, ח"ז, סי' לט, עמ' קג-קנא.
- המנהג להזכיר כי אין המי שברך מעורר לצער ובכי, אבל כשהחולה הוא הבן או האב של הגבאי ראוי שישימיט בקשת צרכיו לרפואה. -בסי' עד עמ' רי דן בדעת הגר"ח שפוסק כהמגיד משנה לגבי חולה ביום כיפור. -בסי' עה עמ' ריא-ריב ביאר מדוע חולה שאין בו סכנה עדיף שיטול תרופה מרה שאין בה טעם. -בסי' קב עמ' שו הסביר על גלולה שמעורב בה איסור שמותרת לחולה שאין בו סכנה.
42. וידוי בשבת לחולה השוכב על ערש דווי. הרב אליהו פלבני. **שם משמעון**, ג, (תשע"ח), 394-387.
- אפשר לומר עמו את נוסח היודוי כדי להקל על צערו, ובשכר זה הוא חי.
43. טלטול בבתי מלון ובבתי חולים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ח, סי' נא, עמ' צב-ק.
- לא צריך עירובי חצרות כדי להתיר את הטלטול.
44. כסא גלגלים בשבת. הרב פנחס ליבוש פדווא. **פלאות עדותיך**, ח"א, סי' טו, עמ' מא-מד.
- היה מקום להתיר בסוג המיוחד שאינו נראה כתלת אופן, אלא שחזר בו בהוראת אביו הרב יוסף.
45. משקפים ברשות הרבים. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' רעד, עמ' קעז.
- מותר לצאת במשקפים על אוזניו בעיר שאין בה עירוב. -בסי' שפט עמ' רמג התיר לצחצח את השיניים במברשת בשבת. -בסי' קפא עמ' כג הורה בדין החזרת רטיה בשבת.
46. משקפים שבורים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ח, סי' כט, עמ' לא.
- מותר ללובשם בשבת כשנפלה האוזניה, וכל שכן ביום טוב.
47. מוט של משקפים שהשתחרר הבורג המחברו למסגרת. הרב אפרים יצחק איזק. שו"ת **דברי אפרים**, ח"א, סי' סד, עמ' צב-צג.
- אסור לחזק את הבורג בשבת אפילו מעט.
48. ניקוי המשקפים בהבל הפה. הרב אשר גומבו. **פעמי יעקב**, צא, תשע"ז, ס-סו.
- אוסר לכתחילה משום מוליד ומוקצה, אבל בתשובת הרב שמואל אליעזר שטרן התיר כמנהג העולם, והמחמיר תבוא עליו ברכה.
49. **אוזן עבדך**. שימוש במכשירי שמיעה ושתל קוכליארי (שבלולתי) בשבת וביום טוב. קיום מצוות לחרש וכבד שמיעה. שו"ת מצויות מפוסקי הדור. אברהם צבי קמיונסקי ואהרן יהושע פסין. ירושלים תשע"ה, 10, קלד עמ', אירורים.
- א49. הטענת מכשיר שמיעה בשבת. הרב אליעזר טוויק. **אמונת עתיך**, 124, תמוז תשע"ט, 26-24.
- יש הברל בין מכשירים שונים. יש טעינה אלוטית. כללי דיני מוקצה והשימוש בשעון שבת להטענה.

50. השתמשות במכשיר שמיעה. הרב משה שטרנבוך. **תשובות והנהגות**, ח"ז, סי' ה, עמ' טו.
- סירב להשתמש בו, כדי שלא להפסיד מצוות המצריכות שמיעה. -בסי' ט עמ' טז- יח כתב על חרש בזמננו שלמד לדבר ומבין שצריך אביו לחנכו למצוות ומצטרף למנין, אבל לא יוציא אחרים ידי חובה. -בסי' י עמ' יט-כ ביאר מדוע השומע על ידי שתל קוכלארי יצא ידי חובה.
51. עקירת שן בשבת. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"א, סי' קז, עמ' קמח. כשגדול הכאב מאד מותר לעקור את השן על ידי גוי. -בסי' קנו עמ' רט אסר לטבול בשבת במעינות חמים לצורך רפואה.
52. היתר השתמשות בפעמון לחולה בשבת. הרב אלטר יוסף צבי סופר. **וישב יוסף**, ח"א, סי' מ, עמ' קכ-קכג. מותר לחולה לקשקש בפעמון כשנזקק לעזרה, וראוי לייחד כלי מיוחד לשבת. -בסי' נד עמ' קלו-קלז התיר להניח במרפסת כדורים עבור שכנו כשאין ביניהם עירוב, ויבלע אותם מבלי להכניסם לבית.
53. שימוש במשחות בשבת. הרב רא"ם הכהן. שו"ת **בדי הארון**, או"ח, סי' יב, 133-142. מותר למרוח קרם ידיים או וזלין כשאינו נמצא בגוש.
54. נפצע ברגלו וצריך טיפול במשחה עשרה ימים. הרב אפרים יצחק איזק. **דברי אפרים**, ח"א, סי' סח, עמ' ק.
- חילוקי דינים בסוגי הפציעות והמריחה הנדרשת. -בסי' סט עמ' קא התיר לשים אבקת טלק על הגירודים בעור, כי אין זו פעולה של רפואה. -בסי' ע עמ' קב-קג השיב שמותר לקחת ביום טוב, או בשבת בכאב ראש חזק כדורים להרגעת הכאב. -בסי' עא עמ' קד ביאר מתי מותר לעזרת גויה לבשל לזקנה אוכל חם בשבת. -בסי' עב עמ' קה-קו ענה על יולדת שדורשת מבעלה שיבוא בשבת לבקרה, שישתדל להפיס את דעתה להמתין למוצאי שבת. -בסי' עג עמ' קז-קח הוראות ליולדת שמתקשה להניק, כיצד לטפל ולשאוב את החלב.
55. שאיבת חלב במשאבה חשמלית המופעלת בשעון שבת-כשצריך לתמוך בה שלא תפול. הרב נפתלי ישראל גרוס. **שארית אברהם**, ח"ב, סי' כג, עמ' קפז-קצ. מותר להצמיד משאבה חשמלית כשאינה פועלת-לצורך חלב לפג.
56. גוי שבישל בשבת לחולה שיש בו סכנה. הרב חנניה פרץ. **דברי חפץ**, ח"א, סי' לה, עמ' קמא-קמד. מותר לבריא לאכול מזה במוצאי שבת, ואין בו משום בישולי עכו"ם.
57. **אוצר השבת**. הלכות רפואה בשבת על סדר השו"ע, הלכות, דוגמאות למעשה ועיונים על סימנים שכז-של. דוד אדרי ושרון בן הרוש. (ירושלים) תשע"ט, 360 עמ'.
58. שו"ת **בדי הארון** בנושאי השעה: פיקוח נפש. הרב רא"ם הכהן. ירושלים, מגיד, (תשע"ד), טז, 278 עמ', הסכמות, פתיחה, מפתחות.
59. **כונן כהלכה**. דינים והלכות לטיפול במקרי חירום בשבת ובחול לכונני רפואת חירום. יצחק אייזיק כ"ץ. מהדורה שניה. ירושלים, ארגון איחוד הצלה, תשע"ח, 26, קלא, 10 עמ', פקסימילים.

59. שימוש בהתקן שבת במקום פיקוח נפש. הרב אליעזר טוויג. **אמונת עתיך**, 124, תמוז תשע"ט, 26-27.
- האם ראוי להקפיד למעט באיסור גם במקום פיקוח נפש.
60. **החובש**. ספר לימוד מקצועי לחובש רפואת חירום. טובה סרן. (ירושלים), ישראלית, 2016, עמ' 731, איורים צבעוניים.
61. הלכות רפואה בשבת. הרב יצחק זילברשטיין. **אור השבת**, כ, תשס"ז, י-יג. התקשרות נהג אמבולנס למוקד לברר אם כבר יצאו אחרים להציל; להתקשר לרופא כדי לחסוך נסיעה לבית חולים; הקדמת זמן הבישול לחולה.
62. שאלות שעורר בעת חוליה. הרב יוסף בנימין וזנר. שו"ת **ידות הלוי**, ח"א, סי' י, עמ' צג-צה.
- לשאלותיו השיב זקנו הרב שמואל וזנר. בס"י נ עמ' רסד-רסז השיב על אכילה שלא כדרכה לשם רפואה.
62. סטומה (stoma) בשבת. הרב יהושע וייסינגר. **אמונת עתיך**, 122, שבט תשע"ט, 53-55.
- יסודות ההלכה והדרכות מעשיות.
63. הריון המגדיל את חילול השבת. הרב אלחנן נפתלי פרינץ. שו"ת **אבני דרך**, ח"ג, 112-113.
- יכולה להיכנס להריון גם כשיודעת בוודאי שתצטרך לחלל שבת. -בעמ' 179-189 הורה לאשה בהריון לעשות בדיקת סוכר בדם, וכשאפשר תעשה על ידי גוי או בשינוי.
64. חילול שבת עבור הצלת אבר בסכנה. הרב נפתלי ישראל גרוס. שו"ת **שארית אברהם**, ח"ב, סי' כא, עמ' קעה-קפא.
- יש הרבה צדדים להתיר לחולה להיכנס לבית חולים בו יחללו שבת באיסורי תורה כדי להציל אבר אצלו.
65. פיקוח נפש בחדר מיון בשבת. הרבנים דוד קאהן, אביגדור נבנצל ויצחק זילברשטיין. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 196-200.
- תגובות על מאמרו של הרב ד"ר זאב פרימר בחוברת קט-קי.
66. ליווי יולדת לבית חולים בשבת כשיש חשש יחוד. הרבנים שאול סעיד ושמואל אליעזר שטרן. **שערי הוראה**, כב, תשע"ח, רל-רלה.
- יש להתיר להצטרף לנסיעה כדי למנוע פחד ובהלה, גם כשלא נראה שיש צורך של יתובי דעתא.
67. נסיעה בשבת לצורך סיוע בלידה. הרב רא"ם הכהן. **בדי הארון**, אר"ח, 195-209.
- יולדת דינה כחולה שיש בו סכנה, ומחללים שבת אפילו באיסור תורה בשלב הראשון של הלידה, אבל לא בשלב השני של יציאת הוולד.
68. לקרוא בשבת להצלה במקום שיש נכרים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"י, סי' נז, עמ' נד.
- אין לקרוא לאנשי הצלה באיסור דרבנן כשאינן סכנה להמתין לנכרים.
68. נשיאת מכשיר נייד בשבת למתנדב מד"א. הרב מאיר אורליאן. **אמונת עתיך**, 124, תמוז תשע"ט, 19.

- מותר משום פיקוח נפש אך יש להצניעו.
69. הוצאת חולים מבית החולים בשבת. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ח, סי' מב, עמ' סב-סה.
- יש לרדן בכל מקרה לגופו. -בסי' מג עמ' סו-סט צידד כדעת הרב פנחס עפשטיין שלא לחלל שבת כשאפשר על ידי שכן הגם שיצטער, ודלא כהרב שלמה זלמן אירבך.
70. נסיעה בשבת עם חולה שמשחרר מבית החולים והנהג נכרי. הרב מתתיהו דייטש. **מה טובו אהליך יעקב**, א, תשע"ט, צז-קה.
- בשעת הדחק אפשר לסמוך על הפוסקים שמתירים אמירה לנכרי גם במלאכה דאורייתא, ויאמרו לו לעשות בשינוי.
71. נסיעה בשבת כדי למנוע ניתוחי מתיים. הרב חיים יוסף דוד וייס. שו"ת **ויען דוד**, ח"ח, סי' כ, עמ' כ-כב.
- מותר לנסוע בשבת במכונית על ידי גוי להציל מת מניתוח, ואפילו ספק אם יצליח.
72. ביטול יציאת חברי הצלה כשכבר אין צורך. הרב שמואל אליעזר שטרן. **שערי הוראה**, יח, תשע"ד, כז-ל.
- אין לחברי הצלה שהגיעו תחילה לבטל קריאת חבריהם, אבל יבטלו קריאת אמבולנס מכיון שיצטרכו לו לחולים אחרים.
73. צפירת נהג רכב הצלה בשבת. הרבנים יחזקאל אהרן שוורץ ונסים קרליץ. **פעמי יעקב**, עה-עו, קלד-קמב.
- אין לו לצפור כדי להימנע מדריסת יונים.
74. חילול שבת למניעת הפלת עובר החולה בתסמונת דאון. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ח, סי' מד, עמ' סט-עא.
- אין לחלל שבת להצלת חיי שעה של עובר, וכל שכן כאשר דינו כשוטה.
75. חילול שבת להצלת אבר אחד, או מחשש לטירוף הדעת. הרב יצחק וייס. **זיקי אור**, סי' וז, עמ' כב-כח.
- פעמים שהליקוי באבר גובל בפיקוח נפש ואז מותר, וכן חיפוש נעדרים בשבת.
76. נטילת תרופות בשבת. הרב שלום זכריהו. שו"ת **משיב שלום**, ח"א, סי' יג, עמ' קכו-קלו.
- מותר לבריא ליטול תרופות לחיזוק מזגו בעתיד.
77. ציפורן שפירשה רובה. הרב יוסף פרץ. **יוסף לקח**, ח"ב, סי' לט, עמ' תקא-תקג.
- אסור ליטלה בשבת אלא על ידי גוי.
78. עמידה בשמש בשבת כתרופה למחלת עור שסובל ממנה. הרב נפתלי ישראל גרוס. **שארית אברהם**, ח"ב, סי' כב, עמ' קפא-קפז.
- מותר להשתזף בשמש לרפואתו, ובפרט אם התחיל כמה ימים קודם.
79. התעמלות בשבת. צבי רייזמן. **בית יוסף**, מד, תשע"ט, קמח-קסז.
- ההתעמלות אסורה בשבת משום עובדין דחול, ומותרת במקרים חריגים.
80. הוצרך להתפלל בראש חודש ביחידות ושוב הוטב לו. הרב אלטר יוסף צבי סופר. וישב יוסף, ח"א, סי' ס, עמ' קנד-קנז.
- ישתדל לומר את ההלל בציבור, ויחזר אחר מנין כפי השיעורים שבהלכה.

81. סומא בקידוש לבנה. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' יז, קנד, עמ' ט, קח. חייב לברך, ולכן מוציא אחרים.
- ג. מועדים**
82. תרופות בפסח. הרב עמרם פריד. **שערי הוראה**, יז, תשע"ג, קכב-קכח. פרטי ההלכות של סירופים ותרופות מתוקות.
83. כדורים שיש בהם עמילן חמץ. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, או"ח, סי' נא, עמ' פז-פח.
84. מותר להחזיקם לידו בפסח ולא שייך בהם אחשביה. -בסי' נה עמ' צט עסק בדיון אנדרוגינוס. -בסי' נו עמ' ק-קב השיב על דיני חולה ביום הכיפורים.
84. תרופות וסבון בתערובת חמץ. הרב מאיר לוריא. **ישורון**, מ, תשט-תשיג. בירור אם באכילת טבליות תרופה יש משום אחשביה או לא.
85. תרופות שיש בהם שני חומרי טעם, ורק החיבור ביניהם יוצר טעם. הרב דוד ברוך לאו. **מה טובו אהליך יעקב**, א, תשע"ט, קנא-קנב. כשאחד מהם חמץ פחות משישים, התרופות מותרות משום זה וזה גורם.
86. הכשר שיניים תותבות לפסח. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"א, סי' קעז, עמ' רכה-רכו. אינם צריכים הכשר, ומספיקה להם הדחה ושטיפה בלבד. -בסי' קצב עמ' רמא-רמב הציע פתרון למי שבגזירת הרופאים אסור לו לאכול רק סולת מבושל במים.
87. עדות חרשת על החיטים לפסח. הרב יוסף משאש. מים חיים, ח"ב, סי' רמז, עמ' קנג. אינה נאמנת לומר שנשפכו מים על החיטים. -בסי' יג עמ' ח פסק שאין שום חשש חמץ בעישון סיגריות בפסח. -בסי' קד עמ' סח דחה את המערער על עישון מקטרת ביום טוב.
88. המין החדש הנקרא איינקורן המועדף על ידי חולי מייעים הסובלים מאלרגיה לחיטים. הרב יצחק יעקב ביעס. **קובץ עץ חיים**, לא, תשע"ט, רס-רעג, תמונה. אין לסמוך על דעות החוקרים שהוא מין חיטים והוא נטול גלוטן.
89. עישון סיגריות בפסח. הרב יוסף פריץ. שו"ת **יוסף לקח**, ח"ב, סי' נה, עמ' תריב-תריט. מן הדין אין לחשוש לחמץ הנמצא בהם, אבל הנזהר מעישון כל השנה יהולו ברכות על ראשו.
90. תינוק ראשון שנולד בניתוח קיסרי. הרב אפרים יצחק איזק. **דברי אפרים**, ח"א, סי' עז, עמ' קיב.
- אינו נקרא בכור, ופטור מהתענית בערב פסח. -בסי' פג עמ' קכג יולדת חלשה תוך כ"ד חודש אינה צריכה לצום בג' התעניות.
91. עריכת הסדר בבית אבות לזקנים שאינם יכולים להתאחר עד אחרי חצות. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, חמ"ג, סי' כ, עמ' קיז-קכד. בשעת הדחק יכול לקדש להם מבעוד יום, אבל יאכלו המצה ושאר דברים משתחשך.
92. סומא במצוות ליל הסדר. הרב יוסף פלבני. שו"ת **חמדת יוסף**, ח"ח, עמ' קב, קלא-קלב. הלכה כרוב הפוסקים שמדרבנן חייב בכל המצוות. -בעמ' קסג-קסז דן במי שהרופאים קבעו שמצוות הלילה זיקו לו. -בעמ' רמ התיר למי שרגיל בכך לעשן אחרי הסדר.

93. איטר שהסב על צד ימין. הרב יוסף פרץ. שו"ת **יוסף לקח**, ח"א, סי' לה, עמ' שנא-שנב. איטר יצא בדיעבד ידי חובה, אבל אחר כשטעה יחזור ויסב.
94. ארבע כוסות במי שהשתיה יכולה להזיק לו. הרב שמואל אליעזר שטרן. **שערי הוראה**, יב, תש"ע, צט-ק. יתאמץ לדחוק עצמו לשתות קצת.
95. אכילת מצה במי שמקיא כל אוכל הבא אל פיו. הרב יוסף בנימין וזנר. **ידות הלוי**, ח"א, סי' עב, עמ' שדמ-שמח. אם יכול להחזיק במיעו אפילו רגע אחד יכול לברך.
96. מי שרגיש לגלוטן ורוצה לאכול מצות רגילות. הרב פנחס ליבוש פדווא. פלאות עדותיך, ח"ב, סי' כו, עמ' עא. כשמצות שיכולת שועל אינן טעימות לו, אל יאכל מצות רגילות שמהן יסבול כאבי בטן כמה ימים. -בסי' ל עמ' עו-עז דן במעוברת תוך ארבעים הימים הראשונים לגבי יום הכיפורים.
97. שיעור כזית אפיקומן למי שאכילת מצה קשה לו. הרב דוד שלמה קליין. **שערי הוראה**, יב, תש"ע, ק-קב. יאכל רק כזית אחד, כי השני רק ממנהג ואפשר להקל בו.
98. ספירת העומר לחולה שאינו יכול לדבר. הרב יעקב אייזנבך. **שערי הוראה**, כב, תשע"ח, צד-צט. לא יספור בהרהור, ומחלוקת אם אפשר בכתיבה או במחשב שקולט את אישון העין.
99. החזרת שן תותבת למקומה ביום טוב. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"י, סי' עא, עמ' עא-עב. מותר להחזיר שן תותבת למקומה, אבל לא בחוזק ובגבורה.
100. תיקן בתי עינים ונשברו ביום טוב. הרב אלטר יוסף צבי סופר. וישב יוסף, ח"א, סי' פח, עמ' רכב-קנד. כשנפלו הזכוכית או הבורג מהמשקפיים מותר להחזירם, ובלבד שלא יתקע בחוזק.
101. סיגריה אלקטרונית ביום טוב. הרב אלחנן נפתלי פרינץ. **אבני דרך**, ח"ג, 245-246. אין לעשן ביום טוב סיגריה אלקטרונית. -בעמ' 281-283 כתב שיש למינקת להימנע מאכילת אגוזים בראש השנה כסיוע להנקה. -בעמ' 284-285 פסק לאחות בבית חולים שיכולה לתקוע בשופר להוציא נשים כשאין אחר, אבל לא אנשים.
102. רפואת עוף נוי (תוכי) ביום טוב. הרב יצחק זקל פולק. **קול התורה**, פח, תשע"ט, קעט-קפח. לא ימרח את המשחה שהרופא נתן, אלא ישים על מקום הפצע, וישתדל להחזיק את התוכי בלי להגביהו.
103. פרי הגן, פסקי דינים הלכות והנהגות למעוברת, יולדת ומינקת. עם מראי מקומות הערות וביאורים, סגולות ותפילות. הרב קלונימוס זאב הכהן גרוס. מהדורה מורחבת מהוצאת תש"ס. ברוקלין, דפוס תלפיות, תשע"ט, שעח עמ'.

104. היתר אכילה לחולה בתשעה באב. הרב שמואל אליעזר שטרן. **שערי הוראה**, יז, תשע"ג, קלא-קלג.
- בעמ' קלד-קלח תשובת הרב אהרן ראז להקל בתענית מעוברת בתשעה באב וביום הכיפורים.
105. מעוברות ומניקות בצום תשעה באב שנדחה. הרב חיים ברכיה ליברמן. **אור ישראל**, עח, תשע"ט, קעו-קפ.
- בזמננו שירדה חולשה לעולם נוהגים להקל שלא לצום.
106. שמיעת קול שופר על ידי מכשיר שמיעה. הרב רא"ם הכהן. **בדי הארון**, או"ח, 247-262.
- בעלי מכשיר שמיעה חייבים בשמיעת השופר, ויכולים להוציא אחרים ידי חובתם. בשתל שבלול (קוכליארי) נראית דעת הרב נחום אליעזר רבינוביץ ודלא כהרב אשר וייס.
107. רטלין בצום. הרב אלחנן נפתלי פרינץ. **עץ חיים**, ל, תשע"ח, רלג-רלט; **אבני דרך**, חי"ג, 287-292.
- מותר לאברך לקחת רטלין בלי מים בצום גדליה כדי שיוכל להתרכז בלימוד, אבל לא ביום כיפור כשלא הורו על כך גדולי הדור. בחי"ג, 425-427 כתב שאין צריך לספר על מי שנוטל רטלין כשמדברים על שידוך, ולדעת הרב אביגדור נבנצל כן צריך. צריך לספר על מי שרגיש לגלוטן, אבל לא בפגישות הראשונות. הסכימו לכך כמה רבנים, אך לא הרב אליהו שלוניגר.
108. קונטרס החולה ביום הכיפורים. סיכום תמציתי של פסקי הלכה ומידע רפואי. **המדרין להוראה**, ג, תשע"ט, טו-מג. כללי דיני אכילה ושתייה לחולים ונוקקים ביום כיפור. הרב יוסף ישראל אייזנברגר. צב-קח.
109. עינויים יתירים ביום כיפור מלבד החמישה. הרב ישראל משה פריד. **שו"ת ים שמחה**, ח"א, סי' לב, עמ' קו-קט.
- נחלקו האחרונים אם אפשר לצער את גופו יותר מחמשת העינויים או לא.
110. תענית לחולה ביום כיפור כשיש סתירה בין הרופאים. הרב יחיאל מיכל טרגר. קול התורה, פז, תשע"ט, רטו-ריט.
- חולה לב יתענה כפי שאמרו שני רופאים, ולא ישתה מים כפי שהורה קרדיולוג שומר מצוות. בעמ' רמט-רנ עסק הרב יוסף יצחק חלמיש בברכות של חולה האוכל ביום הכיפורים.
111. חולה שאמר ביום כיפור צריך אני. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"י, סי' פה, עמ' פד-פה.
- מאכילים אותו כפי צורכו כי לב יודע מרת נפשו.
112. לקיחת תרופות ושתיית מים לבליעתם ביום הכיפורים. הרב אלעזר שטרן. **שו"ת ברכת אלעזר**, סי' לב, עמ' קלד-קלו.
- אפשר להקל לבלוע כדורים אבל לא עם מים, אלא אם כן כשיש סכנה או ששם בהם דבר הפוגם טעמם. המנהג להקל לבלוע את הרוק, ויש מחמירים.
113. אכילה ביום הכיפורים לסובלת מהפרעת אכילה (אנורקסיה). הרב ד"ר תומר מבורך. **תחומין**, לח, 75-84.
- פטורה מהצום כי פעמים שיש במחלת נפש זו סכנת נפשות, ויתכן גם פטור של שוטה לדבר אחד.

114. חולה כליות שצריך לשתות ביום כיפור. הרב אלטר יוסף צבי סופר. וישב יוסף, ח"א, סי' קב, עמ' רס-רסג.
לא ישתה שאר משקים רק מים, וישים בהם מלח למעט הנאתו.
115. קידוש לחולה ביום הכיפורים. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"כ, 125-129.
אין לקדש גם כשחל בשבת, אבל יבצע על לחם משנה, ויאמר רצה ויעלה ויבוא בברכת המזון.
116. נגיסת פיטם אתרוג למעוברות. הרב מרדכי קנר. **קול התורה**, פז, תשע"ט, קצב-קצה.
דיון אם אפשר לנגוס ביום הושענא רבה בו מסתיימת מצות נטילת המינים.
117. סומא בהדלקת נרות חנוכה. הרב יצחק מג'לד. **אקים את יצחק**, ח"ב, סי' מה, עמ' תסו.
נחלקו האחרונים אם מדליק ומברך.
118. קריאת המגילה בתענית אסתר לחולים ומעוברות. הרב מיכאל ספראי. **מוריה**, תל-הלב, תשע"ט, רפה-רפט.
חיובם הוא רק בשמיעה ולכן יוצאים בקריאה מבעוד יום ב"ג, אבל יצטרכו לשוב ולקרוא ביום י"ד.
119. קריאת המגילה לרופא מפלג המנחה בשבת. הרב אלחנן נפתלי פרינץ. **אבני דרך**, ח"ג, 306-309.
רופא שיש לו משמרת במוצאי שבת, יכול לקרוא את המגילה מיד אחרי שקיעת החמה אבל לא מפלג המנחה.

ד. איסור וטהרה

120. שחיטת סומא. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' ה, עמ' ג-ד.
המנהג משנים קדמוניות לאסור שחיטת סומא אפילו בדיעבד. -בסי' קנו הורה על חולה במחלת כפיה ויש לו וסת קבוע, ששחיטתו כשרה בדיעבד כשאין אחר בריא.
121. תאי דם שנוצרו מרקמת עור. שלומי רייסקין. **אסיא**, קיא-קייב, תשע"ט, 89-96.
בירור האם יש להם דין עור, או שהם דם לגבי הלכות שונות בתורה.
122. מי שיצא מדעתו ואמר שרפואתו לשתות מרק של תרנגולת מתה. הרב ישראל מאיר מזרחי. **פרי הארץ**, ח"ג, יו"ד, סי' ב, עמ' לב-לה.
רבני שלוניקי וקושטא התירו כי דינו כחולה מסוכן, ובודאי ביררו שזו מוחזקת כרפואה ידועה מומחית לחולי זה שכן הועילה שלוש פעמים.
123. תינוק חולה שיעול ואמר שרפואתו לשתות מרק של ציפור דרוו. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, יו"ד, סי' ה, עמ' קא-קכג.
כשיש חשש שיגיע לדלקת הריאות מותר, מבלי לחפש גוי או קטן פחות מבר מצוה. -בסי' ח עמ' קכה-קל התיר את השימוש בתרופות של איסורי הנאה.
124. שן מכלב חי לרפואה. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' רנו, עמ' קעד.
מותר לעקור שן מכלב כדי לתלות על ילדים משום רפואה, ומוטב שיעשה זאת רופא כדי שלא ישתגע ויזיק. -בסי' שיט עמ' רה התיר להמית כלב מרעיש על ידי סם או מסירה למלכות. -בסי' שכז עמ' רי-ריב הסכים שיש רפואה לטריפה, כשהרופא ניתח פרה במעיה ותפר בחזרה. -בסי' מד עמ' מט התיר תבשיל ולחם שזב עליהם דם מנחיריו.

125. כשרות התרופות. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' שפו, עמ' רמו. מותר להשתמש לחולה שאין בו סכנה בכדורים וזריקות שנעשו מחומרים שאינם כשרים.
126. כשרות מאכלי רפואה ובריאות. הרב ראובן חיים שטרנברג. **גינת ורדים**, כב, תשע"ד, לד-נו.
- סיכום כולל של סוגי התרופות והוויטמינים, צורות נטילתם באכילה או בבליעה, לסוגי החולים השונים.
127. הצורך בכשרות על תרופות שטעמן מר. הרב מרדכי וולנוב. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 28-13.
- מכלול השאלות בנטילת תרופות איסור פגומות לחולים.
128. כשרות התרופות והוויטמינים בזמננו לימות השנה, לפסח וליום כיפור. הרב ישראל אשר קלפהולץ. **בית אהרן וישראל**, ר, תשע"ט, תתל-תתנט.
- סקירת מכלול התרופות והוויטמינים, אופני השימוש בהם, עם סיכומים להלכה.
129. גלולות לחיזוק הנעשות מדברים אסורים. הרב בניהו דיין. שו"ת **דברי בניהו**, ח"ל, סי' כז, עמ' קפח-קצט.
- יש להעדיף את אלו הנעשות מתערובת אבקת חלב נכרי מאשר הנעשות מתערובת נבלות וטריפות. אין צריך להמתין שש שעות לנטילת גלולות אלו אחרי ארוחה בשרית.
130. היזק מאכלות אסורות בהוראת רופא. הרב אלחנן נפתלי פרינץ. **אבני דרך**, ח"ג, 314-313.
- חולה יכול ליטול תרופה מחומר אסור מבלי לחוש לטמטום הלב. בעמ' 349 התיר להגביה או להנמיך ידנית מיטה בבית החולים שאשתו נדה שוכבת עליה. בעמ' 375 כתב שאין האב חייב למכור את ביתו לרפואת ילדיו ויכול לחזור על הפתחים.
131. עישון סיגריות. הרב אברהם ישראל רובין. **קובץ עץ חיים**, כו, תשע"ו, צט-קד.
- גם מי שהעישון עוזר לו להתרכז בלימוד אין לו לעשן כי היום הובררה סכנתו, וכשאין לו אפשרות יקטין לפחות בהדרגה את צריכתו.
132. זקנה המרוחקת למיטה ופיליפינית מבשלת לה. הרב יוסף פרץ. **יוסף לקח**, ח"ב, סי' עג, עמ' תשכה-תשכו.
- יכולים בני הבית לסמוך להקל לאכול ממה שבישלה, אבל ודאי שראוי להחמיר.
133. תרגילי התעמלות בפישוט ידים ורגלים. הרב ישראל משה פריד. **ים שמחה**, ח"א, סי' ז, עמ' לד-לו.
134. צרעת הראש בימינו. הרב הראל דביר. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 101-81.
- עניני השתלת שיער ואיסור קוצץ בהרתו.
135. הרוצה להעביר שיער בית השחי מטעמי נוחיות. הרב אפרים יצחק איזק. **דברי אפרים**, ח"א, יו"ד, סי' יב, עמ' קס-קסא.
- אין איסור כשזהו מנהג המקום שנוסד על ידי הגויים, ואם לא כן אסור.
136. גילוח שער החזה בתער כשהוא לצורך. הרב נפתלי ישראל גרוס. **שארית אברהם**, ח"ב, סי' מז, עמ' שה-שיב.

- יש מקום להתיר כשאנו מתכוין להתייפות אלא למנוע צער. -בסי' מט עמ' שיד-
שלא נטה להתיר לצעיר ששעותיו מלבינות, להשתמש בסבון שמשחיר את
השערות וכתוב על החפיסה לגברים בלבד.
137. בעל תשובה ששם חרוט בבשרו בכתובת קעקע. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**,
ח"י, סי' קכו, עמ' קכ-קכג.
- ימחוק על ידי עכו"ם ברמז דבר מתוך דבר, ויכסה באספלנית עד שיימחק. -בסי'
קכו עמ' קכג-קכה התיר לעשות כתובת קעקע לצורך רפואה, כשהגוי עושה
מעצמו לסמן את ההקרנה לנקודת המחלה. -בסי' קל עמ' קכז-קכח ביאר את
ההיתר להניח ספר נועם אלימלך למראשותי היולדת.
138. כתובת קעקע באיפור קבוע. הרב פנחס ליבוש פדווא. פלאות עדותיך, ח"ב, סי' מו,
עמ' קיב-קטו.
- כשאין לה גבות מותר לכתחילה לעשות קיעקוע, ואין לאסור משום מראית עין.
139. איפור קבוע בו מכניסים צבע מתחת לעור. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, חכ"א,
תשע"ט, סי' כד, 118-123.
- יש לאסור משום כתובת קעקע מדרבנן. לא הסכים עמו הרב יעקב אריאל
בתשובתו.
140. ריפוי בעזרת קנסיולוגיה הנקרא מח אחד. הרב יוסף בנימין ווונר. **ידות הלוי**, ח"ב,
סי' כט-ל, עמ' קעח-קפד.
- אין לאסור משום כישוף או דרכי האמורי, או חסרון בתמים תהיה עם ה' אלוך.
141. בית חולים שיקומי שמחייב את האחיות ללכת במכנסים ועל זה חצאיות קצרות. הרב
יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, חמ"ג, סי' לד, עמ' קפב-קפד.
- מותר כי זו דרישת הנהלת בית החולים גם בגלל צורך רפואי.
142. הנמשל במשנת הבנין. הרב ד"ר מרדכי הלפרין. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 129-131.
- קשיים וחדושים בתיאור אברי הרביה הנשיים.
143. משנת הבנין ומשנת הבית החיצון. הרב גרשון חנוך ולדנברג. **אסיא**, קיא-קיב,
תשע"ט, 132-164, אירורים.
- בירור שיטות הרמב"ם והקדמונים שלפניו.
144. צילום רחס. הרבנים גבריאל גולדמן ומנחם בורשטיין. **אמונת עתיך**, 109, תשע"ג,
89-93, 157-158.
- רקע רפואי ומסקנות הלכתיות.
145. אשה שהיה לה וסת קבוע ושינתה מחמת תרופות. הרב פנחס ליבוש פדווא. **פלאות**
עדותיך, ח"א, סי' נ, עמ' קלד.
- יש להקל שתחזור לווסת הקבוע.
146. זקנה שפסק וסתה ונולדה לה סמוך למקור מכה המוציאה דם, ועשו לה רפואות
ונתרפאה וחזר המיחוש. הרב שלום ברנדר. **עבודת הכהן**, סי' פד, עמ' קטו-קיז.
- יש להקל לתלות במכתה גם בלי שבעה נקיים וטבילה.
147. הרואה מחמת תשמיש ויש לה מכה. הרב חנניה פרץ. **דברי חפץ**, ח"א, סי' סח,
עמ' רה-ריא.
- תולים בדם מכתה, אבל בהתקן תוך רחמי יש להחמיר.

148. אשה הנוטלת כדורים הגורמים לכתמים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"י, סי' קלח, עמ' קלח.
- דן אם מותר לה ללבוש בגדי צבעונין. -בסי' קמ עמ' קלט התיר אשה שהוציאו את רחמה וראתה דם. -בסי' קמד עמ' קמא התיר אשה שמצאה חתיכת אדום בימי ההריון אחרי שעסקה קודם בקילוף דבר אדום. -בסי' קמח-קמט עמ' קמה-קמו, התיר אשה שמצאה דם על הטבעת שברחם, ופסק שכאשר הכניסו כלי לרחם אינה צריכה טבילה.
- 148א. כתמים לבעלת התקן "מירנה". הרב מרדכי הלפרין, **אמונת עתיך**, 124, תמוז תשע"ט, עמ' 23.
- מחלוקת בין הגר"ש אלישיב לגר"ע יוסף, אם יש דין כתמים לדימום עקב תכשירים הורמנלים, או שתמיד נדונים כראיה.
149. לקיחת כדורים לסידור זמן קבלת הווסת. הרבנים גדליה אוברלנדר ומשה אליעזר בלום. **המדריך להוראה**, א, תשע"ו, רסד-רפג. מכלול עניני לקיחת הכדורים ופעולתם.
- 149א. דימום כתוצאה מ"דם ביוץ" או מציסטות בשחלות. הרב אריה כץ, **אמונת עתיך**, 124, תמוז תשע"ט, 23-24.
- זה לא דם מכה כן שאין להקל. יש פתרונות רפואיים.
150. אשה שניטל רחמה לגבי ספירת שבעה נקיים. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"כ, 248-244.
- היא בחזקת טמאה, סופרת שבעה נקיים, והדם שתראה הוא דם מגפתה משאריות הניתוח ולא מהמקור, ואז תטבול וטהורה עולמית.
151. היפרדות שליה, שלית פתח, שחרור פקק הירי, שרירן (מיומא). הרב דן מיימון גבאי. **שם משמעון**, ג, (תשע"ח), 69-84.
- אשה שדיממה בשעת וסתה טמאה, ושלא בשעת וסתה המיקל יש לו על מה לסמוך.
152. דימום בעקבות מיומה (שרירן הרחם). הרב יהושע וייסינגר. **אמונת עתיך**, 123, תשע"ט, 109-113.
- נראה שהיא טהורה כדין מכה, ובלבד שתראה בימי טהרתה.
153. ספירת שבעה נקיים של שוטה. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' ריד, עמ' קנה. כשספרה לעצמה אין מעשיה כלום, ותועיל רק כשנעשה על ידי נשים אחרות.
154. בדיקת רופאים בחודש התשיעי. הרב שמואל וזנר. **שערי הוראה**, יב, תש"ע, קלא-קלב. עיקרי הדינים מתי יש להחמיר, ותתרגל לשאול רב על כל דבר.
155. פתיחת הקבר מבחוץ בבדיקת הרופא. הרב יוסף בנימין וזנר. **ידות הלוי**, ח"ב, סי' סא, עמ' רעו-רפא.
- נחלקו האחרונים אם האשה נטמאת, ויש להקל רק אם הרופא נכנס באצבעו לצואר הרחם בלבד, או במכשיר דק מאד.

156. הפרדת קרומי השק העוברי (סטריפינג) לקראת לידה. הרב אריה כץ. **אמונת עתיך**, 122, תשע"ט, 135-138.
- דעות שונות אם מטמא דם שמופיע אחרי שהרופא מרחיב את צואר הרחם באצבעותיו.
157. המתנת חמישה ימים אחרי הזרעה מלאכותית. הרב פנחס ליבוש פדווא. פלאות עדותיך, ח"ב, סי' נא, עמ' קכב-קכה.
- כשעברה הזרעה מלאכותית בתוך שבעה נקיים, תשלים את ספירתה ואין בזה מנהג להחמיר.
158. הזרעה מלאכותית בימי נידתה. הרב יוסף ישראל אייזנברגר. **המדריך להוראה**, ג, תשע"ט, רצט-שז.
- יש מקילים להזריעה, ותוכל לטבול ביום האחרון לספירתה. בעמ' שח-שי השיב על אופן בדיקת זרע וזמן החזרתו.
159. הזרקת זרע לאשה בימי נידתה. הרב יוסף חיים דוד וייס. שו"ת **ויצן דוד**, ח"ט, סי' פ-פג, עמ' קסה-קעב.
- בנסיבות השאלה החיר, אלא שהוולד פגום. מותר להקפיא ביציות מבעלת תשובה מבוגרת, בהשגחה שיוציאו רק בשבילה. ולד שנוצר מזרע שהושתל באשה אחרת, ספק אם הוא בן בעל הזרע או האשה המולידה.
160. טבילה עם עדשות. הרבנים נחום אברהם וחנניה יום טוב ליפא לפקוביץ. **גינת ורדים**, לה, תשע"ח, קסא-קעג.
- ויכוח אם העדשות הן חציצה בטבילה ובבדיקת שבעה נקיים.
161. חציצה בגבס לדעת מרן הדברי חיים. הרב ישכר דב רוזין. **קובץ עץ חיים**, כט, תשע"ח, רסב-רסז.
- בגבס שאין כאב וסכנה בהסרתו יתכן שסובר הדברי חיים שחוצץ.
162. חציצה בגלל פצע באוזן. הרב יחיה טובול. **מראות ישרים**, ח"א, סי' טז, עמ' קנח-קסד.
- בשעת הדחק אפשר להקל שתשים שם צמר גפן רק בשעת הטבילה.
163. תפירות במקום השן. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, יו"ד, סי' יב, עמ' קלה-קלח.
- הרבה גדולים החמירו לענין חציצה בטבילה, אבל בשעת הדחק יש להקל.
164. כשרופא שיניים אמר לה בבוקר שלא תגע בשן כל היום. הרב ישראל משה פריד. **ים שמחה**, ח"א, סי' סו, עמ' קצ-קצג.
- כשכואבת לה השן ואינה יכולה לחצוץ ולנקותה, אפשר להקל לה לטבול בערב.
- ה. נדרים, מילה**
165. **ADHD להכיר ולהצליח**. על הפרעות קשב וריכוז. למטפלים, למחנכים, למורים ולמתמודדים. הרב אהרן לרנר. ירושלים, המודיע, תשע"ו, 798 עמ', פקסימילים.
166. חיוב כיבוד זקנו. הרב יהודה שטיינהויז. **קול התורה**, פז, תשע"ט, שיד-שכ.
- בירור שיטות הראשונים והאחרונים בחיוב זה.

167. שכירת עוזר לזקן מממונו בלי ידיעתו. הרב יחיאל טויבר. **משיב בהלכה**, חו"מ, מהד' ב, ח"א, סי' כז, עמ' צח-צט.
- כשגר אצל קרוביו יכולים לשכור בלי ידיעתו, אבל כשגר אצל אחרים ישכרו רק אם יכול לבוא לידי סכנה.
168. מי שרוצה להכניס לביתו את אביו הסייעודי ואשתו מתנגדת. הרב משה שטרנבוך. **תשובות והנהגות**, ח"ז, סי' קכ, עמ' שכז-שכח.
- עליו לשמור על השלום בית, אבל ההוצאות הן משל אב.
169. זירוז לידה לאשה בחודש התשיעי. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"ל, סי' לג, עמ' רלז-רמח.
- אין לזרז מפני נוחיות הרופא או היולדת, ואפשר רק כשיש סכנה לאשה או לולד.
170. ילד שנולד לפונדקאית נכרית מזרע ישראל. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"י, סי' קעח, עמ' קע-קעד.
- יש למולו בלי ברכה.
171. המתנת שבעה ימים לתינוק שהיה חולה. הרב יוסף גרינוולד. **ויען יוסף**, ח"ו, יו"ד, סי' שיג-שכב, עמ' כח-לו.
- לחולה צהבת שהבריא יש להמתין שבעה ימים עד המילה, ואין לסמוך על הרופאים שאומרים שהבריא לגמרי. אין למול בקרני לייזר רק אצל מי שאי אפשר לעצור את הדם. בסי' שלג עמ' סג ביאר את דעת הסוברים שמותר לשים למבוגר סממני רפואה על האבר כדי שלא ירגיש כאבים.
172. זמן המילה לתינוק שיש לו צהבת. הרב יעקב יהושע סמיאטיצקי. **קול התורה**, פח, תשע"ט, שלד-שלט.
- דעות בפוסקים אם צריך להמתין שבעה ימים כשיחלים.
173. המתנה בתינוק ירוק או אדום עד שיחלים. הרב שלום ברנדר. **עבודת הכהן**, סי' צא, עמ' קכג.
- מחלוקת הראשונים אם כשחזר למראהו צריך להמתין שבעה ימים.
174. ברית מילה ליוצא מן הפגייה. הרב צבי יהודה דרור. **תחומין**, לח, 122-129.
- מרגע השחרור יש למנות שבוע ימים עד לברית, עם נספח מאת הרב יעקב אריאל.
175. דין מסורבל בבשר והידבקויות עור על העטרה. הרב בניהו שנדורפי. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 117-159.
- בירור אימתי חייבים לתקן כדי שייראה מהול. תגובה על המאמר משנת הבנין ומשנת הבית החיצון ותשובת הרב גרשון חנוך ולדנברג, 201-214.
176. מילת יוצא דופן ביום טוב שני כשנולד בין השמשות. הרב אברהם זאב כץ. **המדריך להוראה**, א, תשע"ו, קמח-קנה.
- הורו גדולי הפוסקים למולו ביום טוב שני, אבל לא בראש השנה או בשבת.
177. ניתוח המילה על ידי רופא עכו"ם. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ח, סי' קיט, עמ' רכז-רכח.
- אין למסור מילה לרופאים בגלל החשש לבריאות, ואם מסר ומלו יטיף בלי ברכה. בסי' קיח אסר להתפלל שהתינוק יהיה ירוק ולא יוכלו למולו בזמנו היות ויש לו צורך נסיעה.

178. מילת תינוק שעניו שותתות דמעות או אודם או מוגלה בלי חום. הרב שמחה בונם ולדינברג. **קול התורה**, פז, תשע"ט, רחצ-שא.
פעמים יש להמתין שבעה ימים אחרי שמתרפא.
179. חיוב המציצה בזמן הזה. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' שטז, עמ' רא-רג.
גם בזמננו המציצה חובה מחמת הסכנה, אבל אפשר על ידי זכויות או ספוג.-
בסי' רמג עמ' קסז התיר למול ילד נוצרי, כי הוריו אינם עובדים עבודה זרה.-בסי'
רכז עמ' קס לא הצריך גר שנימול על ידי רופא גוי להטיף דם ברית, רק אם אפשר
בנקל.-בסי' קצו עמ' קמז אסר להשתמש בסדין של ספר תורה כסגולה להריון.-
בסי' שמה עמ' רכא התיר לסופר סת"ם שנקטעה ידו השמאלית לשוב למלאכתו.-
בסי' קלג סק"ג עמ' קיז התיר לחנוט רגל שנקטעה מבלי לקבורה.
180. פדיון הבן במי שנולד אחרי לידת נפל בניתוח. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**,
ח"י, סי' קצה, עמ' קצד-קצה.
יפדוהו בלי ברכה.-בסי' קצו עמ' קצה-קצו הורה, שמי שנולד מהזרעה
מלאכותית מאיש זר יפדה את עצמו כשיגדל.
181. פדיון הבן לפני המילה בבכור שלא נימול מחמת חולי. הרב יעקב נוניס ואיס. **בית
הלל**, נא, תשע"ט, יא.
כשיגיע יום השלושים יפדוהו גם אם טרם נימול.-בעמ' ככג כתב הרב גמליאל
רבינוביץ על נתינת אקמול לתינוק לפני הברית כדי להרגיעו.
182. הפילה אחרי ארבעים יום על ידי כדורים. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**,
חמ"ג, סי' מב, עמ' רכה-רכז.
פטור מפדיון הבן, ואם רוצה לא יברך בשם ומלכות או שיקח פרי חדש.
183. הפילה תוך חודשיים מעיבורה חתיכת בשר בלי ריקום. הרב יוסף משאש. **מים חיים**,
ח"ג, סי' קלג סק"ב, קכח, עמ' קיז, קמג.
הבא אחרי חייב בפדיון הבן.-בסי' קכא עמ' קיב כתב שלנוהגים לקחת רוק
הבכורות לרפואה יש מקור בתלמוד, ואין בזה משום דרכי האמורי.
184. פדיון הבן ברחם כפול. הרב אריה כץ. **אמונת עתיך**, 124, תשע"ט, 137-139; צבי
רייזמן. **מוריה**, תלו-תלח, תשע"ט, ריא-רכ.
כשילדה כמה ילדים מרחם אחד, וכעת נולד בן מהרחם השני הוא פטור מפדיון
הבן אפילו הוא בכור לאביו.
185. פדיון הבן באשה בעלת רחם כפול. הרב איתן קופיאצקי. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט,
109-115, 72, איורים.
בעל אשה עם רחם כפול אינו חייב לפדות את הבכורים שנולדו בלידה טבעית, כי
סוף סוף זה רחם אחד שלא התחבר כהלכה.
186. מילת גר על ידי רופא גוי כאשר יהודי עומד על גביו. הרב שמעון דרור. **שם משמעון**,
ג, (תשע"ח), 101-105.
המילה היא על דעת היהודי, ואין צריך לחזור ולהטיף דם ברית.
187. גיור לנולד מישראלית בהפריה מנכרית. הרב משה שטרנבוך. **תשובות והנהגות**, ח"ז,
סי' קל, עמ' שמט-שנב.
הגרות אינה חלה על ילדים שגדלים בבתיים של אינם שומרי תורה ומצוות.

188. טבילת ישראלית לצורך גיור עובר מביצית שהושרשה ברחמה. הרב זאב ליטקה. **תחומין**, לח, 295-302.

תוכל לטבול בעודה בהריון, כשהאב כהן יועיל הגיור ליחסו לכהונה, כשתיוולד בת לא יועיל הגיור להתיר להינשא לכהן, מומלץ לגייר שנית בקטנות לצאת מכל ספק יהדות.

ו. רפואה, השתלות

189. **אסיא** ספר טז, עורך: הרב מרדכי הלפרין. כולל את השליש הראשון של החומר שהתפרסם בחוברות עז-פח, מסודר מחדש בארבעה שערים. ירושלים, מכון שלזינגר, תשע"ט.

190. **אור המשפט**, מאמרים ופסקים בעניני הלכה ורפואה. הרב דניאל כ"ץ. ירושלים, מכון ישועות ישראל, תשע"ח, 23, 523 עמ', פקסימילים.

191. סעודת הרופאים לאבן בוטלאן וספר שעשועים לאבן זבארה (הרופא). יהודית דיסון. **רכבות לאפרים** (חזן). ירושלים, כרמל, תשע"ח, 117-135.

192. **הלכות רופאים ורפואה**. הרב אליעזר יהודה ולדנברג. ליקט וערך מתוך שו"ת ציץ אליעזר הרב פרופ' אברהם שטיינברג. ירושלים, מוסד הרב קוק, (תשל"ח), רנב עמ'.

193. **חכמי ישראל כרופאים**. ד"ר דוד מרגלית. ירושלים, מוסד הרב קוק, (תשכ"ב), 222 עמ', איורים.

193א. קריעה של מתנדב במד"א בעת יציאת נשמה. הרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיד**, 123, תמוז תשע"ט, עמ' 35-36.

תשובה קצרה עם מקורות.

194. עד מתי ההשתדלות ברופאים. הרב יקותיאל זאב גראוס. שו"ת **הברי והשמא**, ח"ד, סי' י, עמ' תצ-תתר.

כשם שיש מצוה להאריך חיי אדם, כך לפעמים רצוי שלא לעשות זאת כאשר יסוריו נוראים והוא מבקש שיחדלו.

195. תפילה לרופא. מספר בגדי ישע לרבי צדוק הרופא. מבוא מאת הרב מרדכי הלפרין. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 2-5, מנוקדת.

196. **חיים לישראל**. הרב חיים ישראל ויינגוט. (ירושלים תשע"ח?).

197. **הפופיטים**, הרפתקאות באי הבריאות. כתבה וציירה דבורה בנדיקט. (ירושלים) תשע"ז, 93 עמ', מנוקדת.

198. **בריאות הגוף והנפש** על פי הרמב"ם. משה רבפוגל. ירושלים, מוסד הרב קוק, (תשע"ח).

199. **השומר גופי אנוכי?** בריאות תזונה וכושר לאור ההלכה. מבוסס על דברי חז"ל ומחקרים מדעיים. מיכאל קאופמן. ירושלים, מוסד הרב קוק, תשע"ט. הסכמת הרב זלמן נחמיה גולדברג.

200. **ושב ורפא לו**. נקודות אור מרכזיו של הרב ד"ר ירוחם אשר בנטל מנהל מחלקת פגים בלניאדו ומעיני הישועה. מהדורה שניה. רכסים, המשפחה, תשע"ט, 351, 8 עמ', איורים, הסכמות.

201. מפתח מוער למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת ובכתבי עת תורניים בשנת תשע"ח. הרב מאיר וונדר. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 160-195.

- 8 פרקים, 61 מקורות, 329 ערכים.
202. חובת החיסון ממחלת החצבת. **אור ישראל**, עח, תשע"ט, כא-נד.
דברי הרבנים משה שטרנבוך, אשר וייס, גבריאלי צינר, ישראל פנחס טירנוויאר, מרדכי הלפרין, עזריאל אשר קליינמן, שמואל קמנצקי.
203. זריקת חיסון נגד מחלות מדבקות בהלכה. הרב גבריאלי צינר. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 40-9.
- יש להתחסן נגד מחלת החצבת, וכן דעת גדולי ישראל.
- 203א. האם לחסן בנות נגד וירוס הפפילומה? הרב מרדכי הלפרין. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 8.
ראוי לכל משפחה להתחסן כנגד וירוס הפפילומה מארבע סיבות.
204. **דילמות מוסריות ופתרון ההלכתי**. עדי כהן. (ירושלים), מעגלי יושר, תשע"ב, 352 עמ', הסכמות, הקדמה.
205. סילוק חולה מסוכן מבית חולים בגלל חוסר מקום. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצען דוד**, ח"י, סי' רט, עמ' קצט-ר.
- אסור לטלטלו בגלל הנזק שיכול להיגרם לו וסיכון החיים. -בסי' רב ענה שחולה שהשיבוהו לחיים אינו נחשב כתינוק שנולד. -בסי' רג עמ' ר-רב קבע שאסור לקרב מיתתו של חולה אחרי מוות מוחי. -בסי' רד עמ' רב-רה השיב שאין לקצר חיים על ידי תרופות במקום יסורים, אך אין למחות כשמונעים תרופות, וכל מקרה נדון לגופו. -בסי' רה עמ' רה-רו ביאר את החיוב להציל נפשות, והנמנע עובר על לא תעמוד על דם רעך. -בסי' רו ענה מתי אפשר לסמוך על הצדיק נגד דברי הרופא.
206. סדרי קדימה בסל התרופות. הרב אשר וייס. **בית הלל**, נא, תשע"ט, קד-קו.
יש להשתדל שסל התרופות יכלול גם כאלו שיש בהם להקל על סבלם של חולים, ולא רק תרופות מצילות חיים.
207. נטילת דם או בשר מחולה כדי להתלמד. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצען דוד**, ח"י, סי' שמב, עמ' שע-שעא.
- במחלה נדירה מותר כדי להציל את בני המשפחה. -בסי' שמג עמ' שעא-שעג אסר למי שבא על נכרית ונתעברה, לצוות עליה שתפיל. -בסי' שדמ עמ' שעד אסר לגרושה שהתעברה להפיל גם לפני שעברו ארבעים יום. -בסי' שמה עמ' שעה פטר אנשי הצלה מתשלום עבור נזק שגרמו.
208. נאמנות של גרפולוג. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצען דוד**, ח"ט, סי' כה-כו, עמ' נג-סא.
סומכים על גרפולוג כמו על מומחה אומן ואפילו להוציא ממון.
209. לימוד קורסים לטיפול מיוחד בחינוך הבנים והבנות. הרב יוסף בנימין ווונר. **ידות הלוי**, ח"ג, ענינים, סי' ג-ה, עמ' תקי-תקיז.
- אין למחנכים ומחנכות לשאוב מחכמות חיצוניות לימודי תרפיה ופסיכולוגיה, ויוכלו לעשות כן רק בכללים מסוימים של שמירת גדר הקדושה והאמונה.
210. מטופל בדיאליזה שמזולזל בנטילת תרופות. הרב אליעזר רוט. **בית הלל**, נב, תשע"ט, פט-צד.
- רשאי רופא להתנות את טיפולו בהפסקת החולה את צריכת הדברים המזיקים לו.

211. מעמדו ההלכתי של איבר מלאכותי שהושתל בגופו של האדם. צבי רייזמן. **תחומין**, לח, 105-115.
- לדעת החזון איש והרב יוסף שלום אלישיב יש להחשיבו כאיבר הטבעי, אבל יש מרבני זמננו שחולקים על כך.
212. הסתכלות על פינוי פצוע. הרב אלחנן נפתלי פריניץ. **אבני דרך**, חי"ג, 529-530.
- יש להרחיק את הצופים בפינוי פצוע לבל יתביישו. -בעמ' 531 אסר לרופא שבא אליו חולה עברייני להגזים בתיאור מחלתו כדי שישוּב בתשובה. -בעמ' 536 כתב שאין בהליכה לצורך בריאות משום ביטול תורה.
213. בקשת המשפחה "לעשות הכל". ד"ר בצלאל פרל. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 5-8.
- יתכן שאין זו הוראה לביצוע, אלא אימרת השלמה שאכן אין יותר מה לעשות.
214. אמירת וידוי לפני פטירה במצבים רפואיים שונים. הרב יהושע וייסינגר. **תחומין**, לה, 130-141.
- הדרכות מעשיות לאמירת הוידוי שכמעט ואינה נהוגה בזמננו.
215. מתן סמים כדי לשכך כאבים בסוף החיים. הרב יצחק זילברשטיין. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 9-12.
- חמיו הרב יוסף שלום אלישיב דחה את סברותיו, והורה להתיר באופנים מסוימים.
216. בעלות מומן בתרומת איברים. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, סי' קעה, עמ' תמז-תמח.
- הנוטלת ביצית להפריה חייבת לשלם לתורמת שהיא הבעלים. -בסי' קעז עמ' תנ-תנב עורר על חובת החיסון נגד מחלת החצבת.
217. **בוהן כליות ולב**. תרומת כליה, הלכה, רפואה, מעשה. ישי שריג (תורם כליה). ירושלים, ספרית בית אל, תשע"ח, 287 עמ', פקסימילים, מפתח.
218. תרומת כליה להשתלה. הרב שמואל וזנר. **שערי הוראה**, יב, תש"ע, קעא-קעג.
- אין לצאת בקריאה לעודד תרומת כליה, אבל מי שתרם והועיל ודאי חסד עשה.
219. השתלות כליה. הרב יצחק זילברשטיין. **בית הלל**, נב, תשע"ט, פד-פח.
- תשובות על טעות בגניבת כליה, והורים שמתנגדים שבנם יתרום. -בעמ' צה-צז רשם הרב עקיבא דוד קלשון את המצוות שמקיימים בתרומת כליה. -בעמ' צח-קה דן הרב אריאל גולדפרב בתרומת כליה על ידי כהן. - בעמ' קו-קי ביאר הרב אברהם ישעיהו הבר על תרומת כליה בהלכה.
- 219א. תרומת אונת כבד מאת כהן. הרב אהרון אוהד. **אמונת עתיך**, 122, שבט תשע"ט, 51.
- כהן התורם אונת כבד אינו נחשב בעל מום. עם הערת הרב אשר שקאני והרב מרדכי הלפרין.
220. הליכת כהן לבית חולים לצורך חולה או יולדת. הרב יחיאל מיכל טרגר. **אור ישראל**, עז, תשע"ט, רלה-רמד.
- מותר לכהן ללכת לבית החולים לבקר חולה או לשמשו כשודע שיש שני פתחים סגורים, ורצוי שיברר אם יש שם מת עכו"ם או ישראל.
221. כשיש גוסס בבנין. הרב אפרים יצחק איזק. **דברי אפרים**, ח"א, יו"ד, סי' כב, עמ' קעג.

- אינו צריך להודיע לשכנו הכהן. כהן יכול לטפל בגוסס, כי פיקוח נפש דוחה טומאה.
222. הסרת מונע חיצוני המעכב את יציאת הנפש מגוסס. הרב משה שטרנבוך. **תשובות והנהגות**, ח"ז, סי' קמג, עמ' שפה-שפח.
- דיון מתי מותר לנתק את מכשיר ההנשמה, ומתי רק לא יחברוהו.
223. כניסת כהן לבית חולים ולקברי צדיקים. הרב יעקב יוסף. **בית הלל**, נא, תשע"ט, לז-מג.
- פרטי ההלכות לגבי אישפוז, לימוד רפואה, ביקור חולים ועוד.
224. היתר כניסת כהנים לבתי החולים כיום בארץ ישראל. הרב חיים משה גוטשטיין. **בית אהרן וישראל**, רא, תשע"ט, קלב-קלח.
- נימוקים בהלכה להתיר כניסת כהנים לבתי החולים.
225. אם מותר לכהן להיטמא לקרובו שנחסר ממנו אבר פנימי. הרב עובדיה יוסף. **בית יוסף**, מד, תשע"ט, יד-טו.
- אין להקל כהאגרות משה שהתיר, רק בחסרון מבפנים מחיים. -בעמ' כה-כו התיר לרב לוי יצחק הלפרין להתקין מעליות שבת וחג בבתי החולים. -בעמ' צב הורה הרב שלמה דנינו את כללי השימוש במשחת וזלין בשבת.
226. בתי חולים שמצויים בהם מתים. הרב יוסף גרינוולד. **שו"ת ויען יוסף**, ח"ו, יו"ד, סי' שנח, עמ' צד-ק.
- יכולה אשת כהן ללדת אצלם, אבל ספק אם יכול בעלה לבוא לבקרה. כהן שרוצה לבוא לשם יכרך תחילה אם יש כעת מת, ואם הדלתות פתוחות.
- 226א. לימודי רפואה לאשת כהן בהריון. הרב מאיר פרנקל. **אמונת עתיך**, 122, שבט תשע"ט, 52.
- כיום כשיש מכשירי הדמיה, לא קיים ספק זכר ספק נקבה. אך מטעמים אחרים יש להתיר.
227. הוצאת עובר שמת על ידי חיתוך איברים. הרב אלכסנדר אויטרליץ. **המדריך להוראה**, ג, תשע"ט, רפט-רצה.
- מותר לתת לאם סם להקל את צערה אם יוציאוהו שלם, ואין בזה איסור ניוול ובזיון המת.
228. בהלכות קבורה. הרב יוסף בנימין וזנר. **ידות הלוי**, ח"ב, סי' קיד-קטו, עמ' תעג-תעז.
- פרטי הלכות קבורת המת, אבר שנקטע ודם. -בסי' קיז עמ' תעד-תפד הורה על וליד שנולד בהפריה מלאכותית לגבי אבלות, קבורה ופדיון הבן.
229. מצאו מת בבית אחרי כמה ימים, והסתפקו אם הוא יהודי. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, חמ"ג, סי' נב-נג, עמ' רנג-רס.
- אין סומכים על דגימת דם וצילום, אלא יש להניח שהוא יהודי ויקברוהו בקבר ישראל.
230. קבורת שני נפלים בארון אחד. הרב פנחס ליבוש פדווא. **פלאות עדותיך**, ח"א, סי' סה, עמ' קעה-קעח.
- מותר לקבור בארון אחד שני נפלים של אשה אחת.
231. קבורת נפל והפלת עובר. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ח, סי' קכט, עמ' רמט-רנג.

- חייבים לקבור נפל ואסור להלינו. כשיודעים שיסבול יסורים כשיוולד, יש להקל להפילו. -בסי' קל עמ' רנד פסק לעכב את הקבורה כדי להציל מניתוחי מתים.
232. קבורת בעל כתובת קעקע. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' רצח, עמ' קצא. כשמצאוהו מהול אין לחשוש שהוא גוי, ויפה עשו שקברוהו בקבר ישראל. -בסי' שעה עמ' רמו בהסתייגות העורך התיר ניתוחי מתים כשהרופאים עושים בחדרי חדרים לתועלת ציבורית. -בסי' קט עמ' קב-קו התיר לקחת רשתית מעיני המת לתועלת החיים. -בסי' שטו עמ' קצט-רא אסר לחנוט מתים מחמת כמה טעמים. -בסי' שי עמ' קצו התיר לרופא כהן להיכנס לבית גוסס, כי אפשר שיתרפא על ידו. -בסי' קסז עמ' קלה התיר לאשת כהן מעוברת להיכנס לאהל המת.
233. הרוצה להסתיר מאשתו החולה שהוא אבל. הרב אפרים יצחק איוק. **דברי אפרים**, ח"א, יו"ד, סי' כג, עמ' קעד. לא יגלח בימי השבעה, ואחר כך יאמר לה שהמכונה התקלקלה.

ז. נשים, הפירות

234. שו"ת **באהלה של תורה** חלק ששי. מאמרים ותשובות באבן העזר וחושן משפט. הרב יעקב אריאל. **כפר דרום**, מכון התורה והארץ, תשע"ו, 446 עמ'. באבן העזר לד סימנים. בחושן משפט הסימנים נד, נז, נט.
235. טיפולים ותרופות לקיום מצות פריה ורבייה. הרב יצחק וייס. **זיקי אור**, סי' כט, עמ' סז-עד.
- יש לטפל בתרופות המאחרות את הביוץ וכדומה כדי לקיים מצות פרו ורבו. -בסי' לא עמ' עה-עו השיב על דילול עוברים. -בסי' לב-לט עמ' עו-קא ענה לשאלות על הפלות ומניעת הריון.
236. הגדרת טיפולי פוריות מבחינה הלכתית. הרבנים גבריאל גולדמן ומנחם בורשטיין. **אמונת עחיך**, 109, תשע"ג, 71-75.
- דיון בהגדרת העקרונות והטיפולים, ענינים כלכליים ועוד.
237. הקפאת זרע. הרב יצחק וייס. **זיקי אור**, סי' מ, עמ' קב-קח. לא הקל להוציא זרע להקפאה כשצריך לעבור טיפול כימותרפי. -בסי' מז עמ' קלד-קלו הורה לאשה שהופלה בקופת חולים ושברה את ידה, שתחלוק את כספי הפיצויים עם בעלה, ואינה יכולה לתת כעת את הכל לבתה. -בסי' נ עמ' קמ-קמד נשאל אם אשה שהיתה חרדית צריכה לגלות לבעלה הבעל תשובה שהפילה פעמיים.
238. הזרעה מלאכותית. הרב יוסף גרינוולד. **ויצען יוסף**, ח"ו, אה"ע, סי' ג-ד, עמ' ה-ז. בשעת הדחק אפשר להתיר מזרע הבעל. הבן הנולד יעלה לדוכן עם אביו הכהן בלי שיברך.
239. הזרעה מלאכותית. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ב, סי' קלד סק"ב, עמ' צב-צה. בירור החששות בשאלה זו והנחיות כיצד לנהוג.
240. הזרעה מלאכותית. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, אה"ע, סי' א, עמ' קפח-קצג. לכתחילה יש לאסור שתתעבר מזרע זר, ובדיעבד אינה נאסרת על בעלה. הוולד אינו ממזר, מתיחס אחריו לחומרא ולא לקולא, ואינו יכול להבוע הירושה.

241. בן של ממזר בהפריה במבחנה. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, חמ"ג, סי' סז, עמ' שיב-שיד.
- הבן הוא ממזר ודאי הגם שנולד בלי ביאה.
242. השתדלות לקיים פריה ורביה בהפריית חוץ. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"י, סי' רכ, עמ' רכ.
- כשלא זכה לילדים ישתדל בהפריה מלאכותית, ובניו הם לכל דבר. בס"י רכח עמ' רכו אסר לאשה לבחור משקפים אצל איש המוכר.
243. מעמדו ההלכתי של עובר הנולד בהפריית מבחנה מתרומת ביצית מגויה. הרב נחמיה נשר. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 81-67.
- אין להצריכו גרות, ואם היא בת אין לאוסרה לכהן.
244. תרומת ביצית של אשה אחרת. הרב יוסף בנימין וזנר. **ידות הלוי**, ח"ג, אה"ע, סי' א, עמ' סא-ע.
- זקנו הרב שמואל וזנר אסר בהחלט, ואף הרב נתן גשטטנר שהתיר לא הורה כן למעשה.
245. אם פונדקאית לצורך פרנסה. הרב חנניה פרץ. **דברי חפץ**, ח"א, סי' פד-צא, עמ' רלו-רנו.
- אף כי מבחינה הלכתית יש להקל, בכל זאת ראוי להימנע בגלל השאלות הכרוכות בכך. מצורפות תשובות הרבנים יצחק יוסף, זלמן נחמיה גולדברג, אליהו בקשי דורון, שלמה דיכובסקי, מנחם בורשטין ואריה כ"ץ.
246. הסתייעות בפונדקאית גרושה לכהן. הרב אריה כ"ץ. **אמונת עתיך**, 104, תשע"ג, 45-44.
- למתירים פונדקאות אין חשש להשתמש בשירותי גרושה גם כשנותן הזרע הוא כהן.
247. יחוס הילוד לאם פונדקאית. הרב איתם הנקין. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 88-82.
- סיכום הדעות מי נחשבת האם: היולדת או הפונדקאית.
248. יחוס הוולד בתרומת ביצית ובפונדקאות. הרב אריה כ"ץ. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 80-73.
- עקרון הפשטות אומר שהאם היא בעלת הרחם ולא תרומת הביצית.
- 248א. תרומת ביצית לאשת כהן. הרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיך**, 121, תשרי תשע"ט, 16.
- א. הוולד איננו חלל. ב. לגבי קביעת אימו – מחלוקת הפוסקים.
249. נאמנות על תרומת זרע. הרב אריה כ"ץ **אמונת עתיך**, 109, תשע"ג, 100-94.
- ההורים אינם נאמנים שהבן נולד מתרומת זרע, ואם התנהג ככהן שיצניע זאת.
250. שימור פוריות אצל חולי סרטן. הרבנים גבריאל גולדמן ומנחם בורשטין. **אמונת עתיך**, 121, תשע"ט, 140-130.
- רקע מדעי הלכתי לסרטן ופוריות אצל נשים ואצל גברים.
251. נאמנות לפסול לכהונה. הרב שמעון ברוך גרבוז. **אמונת עתיך**, 109, תשע"ג, 108-101.
- נאמנים ההורים לומר שהבן חלל, ויכול לשאת גיורת.
252. בירורי יהדות על פי בדיקות דנ"א (DNA). הרב דוד לאו. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 109-97.

- בדיקות אלו מועילות ליצור ספק בלבד, אך אין להשתמש בהן אלא כסיוע לראיות אחרות.
253. הסתמכות על ד.ג.א. בהלכה. הרב יצחק כהן. **אור תורה**, תרכה, תשע"ט, תשנה-תשסט.
- סיכום דעות פוסקי זמננו לענין עגונות, קבורה, אבלות, נפשות, ממונות, ממזרות וסטטיסטיקה.
254. בדיקת רקמות לקביעת אבהות. הרב חנניה פרץ. **דברי חפץ**, ח"א, סי' צב-צד, עמ' רנו-רסח.
- אפשר לסמוך עליה מלבד לענין קביעת ממזרות. מצורפת תשובת הרב אריה כ"ץ. בעמ' שיז-שיח התכתבות על כך עם הרב עזרא בצרי.
255. יעצו הרופאים להוציא את השחלות למניעת מחלה שאמורה לבוא. הרב יצחק וייס. **זיקי אור**, סי' כג, עמ' נד-נט.
- הרב יוסף שלום אלישיב סבר שיש לשמוע להם, ולא כן דעת חתנו הרב חיים קניבסקי. בס' כז עמ' סד-סה דן בתרומת דם לאינו יהודי כשאיין איבה.
256. חיוב בעל בגט בגין איסור פצוע דכא בשל ניתוח עיקור שעשה ובגין טענת מאיס. הרבנים יוסף יגודה, ישראל דב רוזנטל וסיני לוי. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 116-128.
- פסק בית הדין הרבני האיזורי בחיפה לחיוב גירושין ואיסור לבוא בקהל.
257. תסביב באשך. הרב שמעון דרור. **שם משמעון**, ג, (תשע"ח), 122-127.
- כשהסירו אשך לקוי בניתוח והשתחרר השני הטמיר, דינו כחולי בידי שמים ומותר לבוא בקהל, אבל יש להודיע זאת לצד השני. בעמ' 120-121 השיב על סירוס הבעל לזמן, שיש להתייעץ עם גדולי הוראה.
258. כרות שפכה. הרב יוסף גרינוולד. **ויען יוסף**, ח"ו, אה"ע, סי' ה-ז, עמ' ז-כא.
- יש להקל כשחסר חלק מהיקף העטרה, או שנמצא נקב בצד הגיד ולא ידוע אם הוא בידי אדם או בידי שמים. בס' ח עמ' כב כתב באיזה אופן יש להקל בניתוח הפרוסטטה. בס' ט הורה שאין איסור סירוס בכדורים שנותנים לעופות כדי שלא ילדו.
259. כרות שפכה. הרב אהרן יהודה ליב שטיינמן. **בית הלל**, נא, תשע"ט, יט.
- הרב יוסף שלום אלישיב התיר להינשא כשבאה לפניו שאלה בענין זה, ונולדו להם ילדים. בעמ' קז-קי כתב הרב שמואל פנחסי על התחשבות בדעת הרופאים בדין כרות שפכה.
260. כרות שפכה החוזר להכשרו. הרב חיים אהרן אונגר. **המדריך להוראה**, א, תשע"ו, קסז-קצג.
- רוב פוסקי זמננו התירו לקהל גר שנכרתו שבילי הזרע, ובטיפול הרופאים התחברו חדש.
- 260א. טיפולי פוריות לחולי נפש. הרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיך**, 121, תשרי תשע"ט. 14-15.
- הפניה לתשובת הגרש"ז אויערבאך לשאלה דומה.
261. מניעת הריון. הרב יוסף גרינוולד. **ויען יוסף**, ח"ו, אה"ע, סי' לד-מב, עמ' קו-קיג.
- פעמים מותר להשתמש באמצעים למניעת הריון כשסכנה לה להתעבר.

262. דרכי מניעה לנשים. הרב חיים ברכיה ליברמן. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 103-108.
- סקירת קוטלי הזרע, התקן תוך רחמי וגלולות
263. מניעת הריון על ידי הנקה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ח, סי' פו, עמ' קעת. אין חשש איסור בהמשך ההנקה כדי למנוע הריון-בסי' קד עמ' רא השיב על אשה שיש לה מכה והאומרת טמאה אני שאסורות.
264. היתר מניעת הריון במקום סכנה. הרב דוד אהרוני. שו"ת **ידי אהרן**, ח"א, סי' ה-ז, עמ' קסט-רכו.
- בירורי השיטות בדין משמשת במוך, ואם גם האשה מצווה על השחתת זרע.
265. שתית כוס של עיקרין. הרב יוסף משאש. **מים חיים** ח"ד: מים טהורים, סי' צט, עמ' עא. אם לדעת הרופאים סכנה לה להתעבר תשמש במוך, ועדיף לשתות כוס של עיקרים. - בסי' מו עמ' לו אסר לסרס סוס משוגע, אלא ימכרנו לגוי.
266. סריס שעבר ניתוח. הרב משה שטרנבוך. **תשובות והנהגות**, ח"ז, סי' קמט, עמ' תא-תב. אין חוששים לו משום פצוע דכה. - בסי' קנ עמ' תג-תד דן בשאלה מי היא האם של הוולד בפונדקאית. - בסי' קנא עמ' תד-תיב השיב על נאמנות האם בהפריה חרץ גופית. - בסי' קנב עמ' תיג-תיד בירר את האיסור להפנות זרע מנכרי לפנויה.
267. סירוס אשה על ידי רופא נכרי. הרב יהושע גרינוולד. **קול התורה**, פח, תשע"ט, שמ-שמד.
- במקום צער גדול אין להחמיר בסירוס רופא נכרי, ויש לשאול מורים מובהקים הבקאים בהלכה וברפואה.
268. נישואין עם בן זוג שאינו יכול ללדת. הרבנים מנחם בורשטיין וגבריאל גולדמן. **אמונת עתיך**, 104, תשע"ג, 46-53.
- סיכומים מתי מותר לשאת, ואם זו עילה לתביעת גירושין.
269. לכירור עמדת הרב וולדנברג בענין ניתוחים לשינוי מין. רונית עיר-שי. **שנתון המשפט העברי**, כט, 123-151.
- אינו סבור שיש להתיחס לאדם זה לפי מינו הקודם כפי שסבורים רוב הפוסקים, אלא יש להשית עליו חומרי גבר ואשה כדין אנדרוגיניוס וטומטום. נחלקו במשמעות דבריו הרב ד"ר אברהם שטיינברג והרב יגאל שפרן.
270. שינוי מין בהלכה. הרב יהושע וייסינגר. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 110-115.
- יש בזה איסורים של סירוס, לא ילבש, חבלה ועוד.
271. היתר אשה שבעלה נעדר והרופאים קצבו לו זמן חיים. הרב יוסף חי סימן טוב. **בית יוסף**, מד, תשע"ט, קצט-ריז.
- חולה במחלה סופנית שניסה להתאבד ונעלם, אשתו מותרת כעבור שנה כשיסכימו גדולי ישראל.
272. צניעות במקומות העבודה. הרבנים דב ברקוביץ ועזריאל אריאל, וחדוה אריאל עובדת סוציאלית. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 51-71.
- הבעיות המתעוררות במקומות עבודה משותפים וכללי ההתנהגות בהם.
273. איסור יחוד אצל רופא נשים. הרב יוסף גרינוולד. **ויען יוסף**, ח"ו, אה"ע, סי' לב-לג, עמ' קה-קו.
- תקח אתה עוד אשה כשנכנסת לרופא.

274. בדיקת אשה אצל רופא חפשי. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, סי' קנה, עמ' תיח-תיט.
- אסור בהחלט, ותשתדל ללכת אל רופאה.
275. לקיחת דם על ידי אחות. הרב יוסף משאש. **מים חיים**, ח"ג, סי' שעה-שעו, עמ' רמב. מותרת, כי אינה דרך תאוה וחיבה ולב החולה שבור ונכנע.
276. מגע לצורך רגשי במסגרת טיפול רפואי. הרב ד"ר תומר מבורך. **אסיא**, קיג-קיד, תשע"ט, 41-50.
- סקירת האיסור ההלכתי והתועלת הרפואית.
277. הודעה על מיחוש לפני שמשתדכים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"י, סי' רלו, עמ' רלה-רלו.
- הנוטל כדורים אינו צריך להודיע כשאין זו סכנה ולא יגרום סבל כלל.
278. תינוק שנוולד עם כליה אחת בריאה ושלמה. הרב יעקב אמסל. **המאור**, תפז, תשע"ט, כז-כט.
- אין זה מום דקפדי אינשי, ולא צריך להודיעו בשידוך.
279. סדר קידושי חרש. הרב יוסף משאש. **מים חיים** ח"ד: מים טהורים, סי' מז, סא, עמ' לו, מד.
- הדרכה כיצד לנהוג עם חרש. -בסי' עו עמ' נג-נד נוסח כתובת חרש. -בסי' נ עמ' לט השיב על שוטה המגרש. -בסי' נב עמ' מ ענה מהו גדר השוטה. -בסי' קכג עמ' צו-צז מענה על גררי אשה שוטה. -בסי' פז עמ' סא-סב ביאר איזה בית דין כותב כתובת חרש. -בחלק חו"מ מים קרים, סי' יא סק"ב, עמ' ח, סידר דרך פדיון הבן לחרש.
280. חתן וכלה שיש להם מיחוש, וקשה להם להתענות ביום חופתם. הרב ישראל משה פריד. **ים שמחה**, ח"א, סי' פא, עמ' רכה-רכו.
- יתענו תענית שעות, ויאכלו רק בצמצום כפי הצורך לחיזוק גופם.
281. חיי משפחה של הסובלת מווגיניזמוס אמיתי. הרב אליהו בן סימון. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 165-212.
- תשובה מפורטת לשאלת הרב יוסף מויאל על הקשיים בחדירה, ולמסקנותיה הסכים הרב יצחק יוסף.
282. בעל שנשתטת אשתו. הרב יוסף גרינוולד. **ויען יוסף**, ח"ו, אה"ע, סי' מז, עמ' קיח. יש להתירה מחמת קידושי טעות, וכל שכן כשישיג היתר מאה רבנים. -בסי' נד עמ' קכט פסק, שכופים או מחייבים בעל שאין לו גבורת אנשים לגרש את אשתו שנשאה ברמאות ובתחבולות.
283. מחזיר גרושתו לאחר שנישאת ונמצא מקח טעות. הרב צבי יהודה בן יעקב. **משפטיך ליעקב**, ח"י, סי' א, עמ' ז-יח.
- כשנישואיה לשני היו מקח טעות כי לא היתה לו גבורת אנשים, קשה להתירה בלי גט ולא תחזור לראשון.
284. מחלת נפש שהתפרצה סמוך לנישואין. הרב יצחק יוסף. **שערי צדק**, יט, תשע"ט, 266-286.
- בית הדין הגדול אישר את פסקו של בית הדין האיזורי שהאשה חייבת להתגרש ואין לה מזונות, אבל בסכום הכתובה יש לפשר ביניהם.

285. הוסיפו לה שם מחמת חולי ורק בעלה קורא לה כך. הרב אלטר יוסף צבי סופר. **וישב יוסף**, ח"א, סי' קמד, עמ' שצח-ת.
 אין זה נקרא שם שהשתקע מכיון שחותמת כך בכל מקום ויש לכתוב בדמתקרי, או שזה נהפך לשם העיקרי.
286. סידור גט לבעלי מוגבלות שכלית ונפשית. הרב יצחק צבי אושינסקי. **תחומין**, לח, 212-196.
 הכללים למעשה בסוגים השונים של שוטה או בעל הפרעה נפשית.
287. סידור גט לאשה ששברה את ידה השמאלית. הרב פנחס ליבוש פדווא. **פלאות עדותיך**, ח"ב, סי' ס, עמ' קמב-קמו.
 יכולה לקבל את הגט בשתי ידיה הגם שיש לה גבס על יד אחת.
288. יבם חיגר ויבמה שניטלה האם שלה. הרב יוסף משאש. **מים חיים** ח"ד: מים טהורים, סי' קיט, עמ' צב-צג.
 יכול ליבם או לחלוץ מכיון שהיתה לה שעת הכושר, ובדוחק יכול לעמוד. - בסי' נה עמ' מא תשובה על יבם שוטה. - בסי' עט עמ' נו לא סמך על הרופא והמילדת שאמרו שכלו חודשיו של מי שחי שמונה שעות ומת, וזקוקה ליבום וחליצה.
- ח. נזיקין, הפלות**
289. שכן שהשכיר את דירתו בקומת קרקע לקופת חולים. הרב אלעזר שטרן. **ברכת אלעזר**, סי' עו, עמ' שלד-שלו.
 נקבע בפסק דין שיש בזה מצוה, ועל השכנים להסיר את התנגדותם.
290. מרפאה בבנין מגורים. הרב חנניה פריץ. **דברי חפץ**, ח"א, סי' קה-קט, עמ' שט-שטז.
 ראובן שפתח מרפאה בשביל צדדי שאינו מרבה דיורים, והתלונן שמעון לעירייה שאין לו רשיון, בתשובת הרב מסעוד אלחדד כתב שפטור מהנוק שגרם, אבל בתשובת הרב צבי שפיץ מחייבו מדינת דגרמי. השיבו גם הרבנים אליהו אברזיל ועזרא בצרי.
- 290א. קרינה בעת טיסה לאישה בהריון. הרב מרדכי הלפרין. **אמונת עתיך**, 124, תמוז תשע"ט. עמ' 21.
 טיסה מישראל לארה"ב חושפת את הנוסעים לקרינה של יותר מכמה וכמה צילומי רנטגן. אף שהסיכון לעובר ברמת קרינה כזו איננו גדול, בהריון עדיף אם אפשר, למעט בחשיפה לקרינה עד כמה שאפשר.
291. מכירת תרופות ביוקר כשהובאו ממדינה אחרת. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"י, סי' רצד, עמ' שז-שט.
 אין בהן אונאה גם כשמרויח עליהן יותר מכפליים.
292. מקח טעות בסופר איטר. הרב אלחנן נפתלי פרינג. **אבני דרך**, ח"ג, 390-391.
 קנה ספר תורה מסופר איטר אינו יכול לחזור בו מכיון שלרבים יוצא בו לכתחילה. - בעמ' 418-419 התיר לקנות לביתו תרופות שכיחות, אבל כשאינם שכיחות יש לחוש לפתיחת פה לשטן.
293. השתמש במכשיר רפואי שקיבל במתנה, חלקו אבד, והתברר שאינו של הנותן. הרב אליעזר רוט. **בית הלל**, נא, תשע"ט, צ-צד.
 השואל פטור על הנזק למשכון, ופעמים שמשלם חלק.

294. תשלום לרופא כשחברת הביטוח לא משלמת לו. הרב יחיאל טויבר. **משיב בהלכה**, חו"מ, מהד' ב, ח"א, סי' צג, עמ' ר-רא.
- כשהרופא ריחם עליו בגלל עניותו והסתפק בתשלום הביטוח והתברר שאינו עני והביטוח אינו משלם, עליו לשלם הכל לרופא.
295. אברך כולל שנעדר חודשיים בגלל מחלה עד שחזר. הרב אפרים יצחק איזק. **דברי אפרים**, ח"א, חו"מ, סי' ל, עמ' רכט.
- מנהל הכולל עשה כדין שלא שילם לו עבור חודשיים אלו, אבל לפני משורת הדין ראוי שישלם.
296. ניתוחים פלסטיים וטיפולים לנוי. הרבנים גבריאל גולדמן ומנחם בורשטיין. **אמונת עתך**, 124, תשע"ט, 133-136.
- פסקי הלכה עם מקורות מתי מותרים הניתוחים.
297. ניתוח להרזיה שלא ייראה בעל בשר. הרב ישראל משה פריד. **ים שמחה**, ח"א, סי' צג, עמ' רנה-רנז.
- מותר לצורך נוי כשאינן כוונתו לצער את עצמו.
298. ניתוח לקיצור קיבה. הרב יוסף בנימין וזנר. **ידות הלוי**, ח"ג, חו"מ, סי' פג, עמ' תצ-תצו.
- אין לאסור כשהמטרה היא לצורך בריאות ולא לצורך יופי.
299. חולה שהדביק אחרים במחלה מדבקת. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, חכ"א, תשע"ט, סי' סד, 276-289.
- חולק על הרב יצחק זילברשטיין שמחייב כמזיק משום אש, וסובר שחייב רק משום גרמא.
300. צער בעלי חיים לצרכי רפואה. הרב אברהם חפוטא. **מענה לשון**, ח"ב, חו"מ, סי' ח, עמ' קפב-קפו.
- נסיגנות מדעיים מותרים מכיון שהם לצורכי רפואה.
301. **למטה אשר**. הלכות דינים ומנהגים של הפלה מלאכותית, בתוספת בירורים בעיות וטיפולים רפואיים. הרב אשר שקאני. ביתר עילית תשע"ז, מפתחות. מהדורה מצומצמת למורי הוראה ורבני קהילות בלבד.
302. שמעה בבית החולים שאשה עומדת לעשות הפלה. הרב יצחק וייס. שו"ת **זיקי אור**, סי' יא, עמ' לד-לח.
- אינה חייבת למחות במי שאינה מכירה. -בסי' יט עמ' מח-נ התיר חיבוק ונישוק לאשתו נדה המאושפזת במחלת נפש.
303. מעמדו ההלכתי של הבעל בהפלת עובר. פרופ' דב פרימר. **אסיא**, קיא-קיב, תשע"ט, 66-29.
- עם השוואה למעמדו במשפט הישראלי.
304. היתר הפלה במקום סכנת נפשות. הרב יוסף משאש. **מים חיים** ח"ד: מים טהורים, סי' כ, עמ' יח.
- כשאמרו לה שני רופאים שתסתכן אם לא תפיל, מותר לה כדי להציל את עצמה.
305. הפלת עובר שאמו זינתה. הרב יצחק מאזוז. שו"ת **ויזרע יצחק**, ח"ב, סי' כא, עמ' רכב-רכד.
- הסכמת פוסקי זמננו שאסור, דלא כשאלת יעבץ, ח"א, מג.